

XXXI. évfolyam, 2. szám

2024. április 15.

PRIETENIA

PRZYJAŹŃ

ПРИЯТЕЛСТВО

URTÁSÍJÉ

PRIJATELSTVA

PRIATELSTVO

ДРУЖБА

PRIJATELSTVO

FREUNDSCHAFT

ΦΙΛΙΑ

ПРИЯТЕЛСТВО

ԲԱՐԵՎՈՒԹՅՈՒՆ

AMALIPE

ПРИЯТЕЛСТВО

BARÁTSÁG

KULTURÁLIS ÉS KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

BARÁTSÁG

Magyarország népei
kölcsonös megismerkedését szolgáló
folyóirat

Megjelenik hatszor egy évben.

Alapította 1994-ben:
Ember Mária és Mayer Éva

Kiadó:
Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége

A kiadásért felel:
Hollerné Racskó Erzsébet elnök

Felelős szerkesztő:
Mayer Éva

Olvasószerkesztő:
Hegedűs Sándor

Művészeti szerkesztő:
Szélpál Éva

Szerkesztő munkatárs:
Balányi Klára

A szerkesztőség postacíme:

Barátság szerkesztősége

1519 Budapest, Pf. 452.

Telefon: 203-2858

E-mail címeink:

baratsagujsag@gmail.com

eva.mayer@nemzetisegek.hu

ISSN 1218-0149 (nyomtatott)

Terjeszti az ONÖSZ

és a Lapker Zrt.

Nyomdai előállítás:

Croatica Kulturális, Információs és Kiadói
Nonprofit Kft.

Felelős vezető:

Skrlinné Sákán Tímea ügyvezető igazgató

www.croatica.hu

ISSN 2061-0718 (Online)

Online szerkesztő:

Domainsector Kft.

<http://nemzetisegek.hu>

E lapszámunk megjelenését

a Miniszterelnökség

Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért

Felelős Államtitkársága,

a Közhasznú Hermann-Niermann Alapítvány,

az Országos Horvát Önkormányzat

és a Bethlen Gábor Alapkezelő

támogatta.

Péntek Orsolya kollázsai

Címlapunon – Péntek Orsolya Kollázsok sorozatából
50x70 cm, papírkollázs, 2019.

BARÁTSÁG jubileumok

BARÁTSÁG jubileumok

Bajtai László és Somogyi Zsuzsanna felvételei

Ára: 300 Ft

A 30 éves BARÁTSÁG ünnepei

A legnagyobb ünnepünk 1994. március 15-e volt, ekkor jelent meg folyóiratunk első száma. Ember Mária és magam is simogattuk a borítót, meg is szagoltuk (régí újságírói szokás a nyomdafesték otthonos illatát szimatolni), lapozgattuk, hát elindult! Komolyan vettük magunkat, az oldalszámzás például folyamatos lett, tehát az I. évfolyam, 1. szám 1. oldalától indulva éppen a XXXI. évfolyam 2. számát szerkesztem, amely a 11400. oldallal indul.

Amikor 10 évesek lettünk, felejthetetlen ünnepi rendezvényünk volt az akkori *Néprajzi Múzeum Dísztermében*, csodálatos helyszínen, igazi Barátokkal. Mária ezt már nem élte meg, de megidéztük és ő is ott volt velünk. Sok elismerő szót kaptunk, bátorítást, mindenkitől. Ez 2004-ben történt. 2003. december 18-án az Országházban vehettem át a BARÁTSÁG szerkesztőségének odaítélt „Kisebbségekért Díjat” (ma Nemzetiségekért Díj). Kellett ennél nagyobb öröm, ünnep?

15 évesek voltunk, amikor nagy fába vágtam a fejszém és elkészült a BARÁTSÁG 15 éves Antológiája. Kötetbe gyűjtöttük a nemzetiségi írók, költők, műfordítók addig megjelent műveit, melyeket természetesen képzőművészek alkotásai kísérték. Könyvbemutatóval jártuk az országot, hívtak minket Gyulára, Szegedre, Szombathelyre, Pécsre, Kecskemétre a könyvtárak, egyetemek, főiskolák nemzetiségi tanszékei, művelődési házak, múzeumok. Elkészült az első nemzetiségi irodalmi antológia Magyarországon. Szerencsére ez a nagy teher a lázas munka közben még nem nyomta a vállunkat, csak, amikor már készen lettünk, tudatosodott bennünk, hogy mit is vállaltunk/tettünk igazából. Jó lenne most, 30 év elmúltával, szerzőinkkel közösen megszerkeszteni az újabb, most már 30 éves *Barátság Antológiát!* De erre most nem alkalmas az idő... Pedig megmutathatnánk, mennyi új, fiatal, tehetséges szerző, művész teremt az elmúlt tizenöt évben is, mennyien gazdagítják a magyar és az európai kultúrát.

Én is együtt élek a folyóirattal és számolom az éveket. Így, amikor 20 éves lett a lap – egye fene a kishitúségemet –, úgy döntöttünk, megünnepeljük! A Croatica Nonprofit Kft. rendezvénytermében, 2014 márciusában ott voltak, akik a kezdetektől is mindig, *Berényi Mária, Kormos Sándor, Korb Angéla* költők, *Hadzsikosztova Gabi* előadóművész, színész, *Milosevits Péter* író, *Dékity Márk* költő, *Bárkányi Zoltán* író, s eljött a trombitakirály, a Kossuth-díjas *Geiger György* is. Akkor még nem gondoltuk, hogy lesz tovább, bár mindent megtettünk érte. Így lettünk negyedszázadosok, 25 évesek, 2019-ben! Fejedelmi többes, szokták mondani: a BARÁTSÁG 25, én 75.

Izgalmas délután volt, sok vendéggel, érdeklődővel, csupa Baráttal az Alapjogi Biztos Hivatalának Korczak-termében. Kiállítással, köszöntőkkel, zenével, felolvasásokkal és egy nagy tortával, akkor már új kiadónk, az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége támogatásával. *Káli Horváth Kálmán, Fábrián Éva, Michélsz József* költőkkel, *Krajcsír Piroska* műfordítóval tovább bővült a felolvasók köre is. *Zeys - Angelidis Vasilis* buzukin játszott, hallgattuk *Kullai Timi* énekesnő és *Milosevits Márkó* dzsesszzongorista duóját... És eddig követte fényképeken férjem, a fáradhatatlan fotós-krónikás *Bajtai László* a folyóirat életét.

Sok szép ünnepünk volt, mondom, így a megjelenés 30. évfordulóján. Induláskor úgy fogalmaztunk: elfogadni, szeretni csak azt lehet, amit ismerünk: egymás kultúráját, hagyományait, történelmét.

És ezt valljuk ma is, 30 évesen!

Mayer Éva felelős szerkesztő

BARÁTSÁG

XXXI. évfolyam, 2. szám

2024. április 15.

TARTALOM

KÖZÖS EURÓPÁNK

Nemzetiségi önkormányzati választások	11404
Felkészülés a választásokra (összeállítás)	11411
Együttműködés az Igazságügyi Minisztérium és az országos önkormányzatok között	11415
Mukics Dusán: A remény hajnala	11416
Európa kulturális fővárosai 2024-ben Bad Ischl, Bodø, Tartu	11418
Justitia Regnorum Fundamentum díj Doncsev Tosonak	11421
Harminc év után: a Nemzetiségi Biztoshelyettes 2023. évi beszámolója	11424
Kincsek az értéktárakból	11430
Varga Ilona: Joka XXII.	11436
Mukics Dusán: Túsarkú (fordítás)	11440
Megjelent a ROM SOM	11442

ÉVFORDULÓ

A holokauszt magyar áldozatainak emléknapjára	11443
--	-------

BEMUTATJUK

Többes identitás egy művészi életpályán	11446
Péntek Orsolya: Hóesés Rómában	11448

A KÖLTÉSZET NAPJÁRA

Tavaszi versek	11450
Nemzetiségi költők verseiből	11452
Bechtel Helga rajza	11453

HÁZAINK TÁJA

Tavaszi saláta receptek	11456
-------------------------	-------

INHALT, CONTENTS

	11458
--	-------

Előfizethető az Országos Nemzetiségi

Önkormányzatok Szövetsége

Barátság folyóirat számlaszámán:

11743057-26413457

Előfizetési díj: 1 évre 3000 Ft

Kapcsolat: Somogyi Zsuzsanna, ONÖSZ

e-mail cím: zsuzsanna.somogyi@slovaci.hu

telefon: +36 30 211 3980

Nemzetiségi önkormányzati választások 2024-ben

Mint ismeretes, 2024. június 9-én – a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásával egyidejűleg – kerül sor a nemzetiségi önkormányzati választásokra. Az országos, a regionális (vármegyei, illetve fővárosi) és a települési testületeket – a nemzetiségek legfontosabb érdekképviseleti szerveit – ismét öt évre választják, mint legutóbb, 2019-ben. Ha meggondoljuk, mennyi változás történt azóta, fontos lehet feleleveníteni a választások rendjét a választások kitűzésétől a regisztráción át egészen a szavazásig. Ebben segít összeállításunk, remélve, hogy a kérdések felvetése és megválaszolása segít abban, hogy minél kevesebb érvénytelen szavazatot számláljanak a nemzetiségi önkormányzati választásokon.

A választás kitűzése

Az Alaptörvény 2022. július 23. napjától hatályos 11. módosításával a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választását az európai parlamenti képviselők választásával egyidejűleg kell megtartani. Ennek időpontja 2024. június 6–9.

Ez alapján a választás napja 2024. június 9. lesz, a nemzetiségi önkormányzati választást 2024. április 1. napjáig (a szavazás napja előtti 69. nap) a Nemzeti Választási Bizottság (NVB) azokon a településeken tűzi ki, amelyeken

- a 2022. évi népszámláláson a nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdésre adott válaszok alapján legalább 25 fő nemzetiséginek vallotta magát,
- a 2019-es nemzetiségi önkormányzati képviselők általános választását követően a nemzetiségi települési önkormányzat megalakult és a 2022. évi népszámláláson legalább 20 fő nemzetiséginek vallotta magát,
- a településen nemzetiségi köznevelési intézmény, nemzetiségi szakképző intézmény, vagy nemzetiségi nevelésben-oktatásban részt vevő köznevelési intézmény működött az általános választás évét megelőző év december 1-jén.

A választás kitűzésével egyidejűleg települési szinten a jelöltek, vármegyei/fővárosi, illetve országos szinten a listák állításhoz szükséges ajánlások számát is meghatározza az NVB.

A területi (vármegyei, fővárosi) nemzetiségi önkormányzati képviselők választását ki kell tűzni, ha az adott megyében/a fővárosban kitűzött települési/fővárosi kerületi választások száma legalább tíz.

Az országos nemzetiségi önkormányzati képviselők választását minden esetben ki kell tűzni.

A 2024-től kezdődő önkormányzati választási ciklus öt éves.

A kampányidőszak a szavazás napját megelőző 50. naptól, azaz 2024. április 20. napjától a szavazás napján a szavazás befejezéséig, azaz 2024. június 9. napján 19 óráig tart.

Regisztráció

Ki és miképp kérheti a nemzetiségi névjegyzékbe vételét?

Minden magyarországi lakcímmel rendelkező magyar állampolgár, aki magát nemzetiséghez tartozónak érzi, kérheti, hogy a központi névjegyzékben kerüljön feltüntetésre a nemzetiséghez tartozása.

A területi (vármegyei, fővárosi) nemzetiségi önkormányzati képviselők választását ki kell tűzni, ha az adott megyében/a fővárosban kitűzött települési/fővárosi kerületi választások száma legalább tíz.

A kérelemben a honpolgár kérheti a névjegyzékbe vételét

- csak az önkormányzati választásokra („A” regisztráció): ebben az esetben részt vehet a nemzetiségi önkormányzati választáson, valamint nemzetiségi jelöltként indulhat a helyi nemzetiségi önkormányzati választáson,
- vagy az önkormányzati és az országgyűlési választásokra is („B” regisztráció): ebben az esetben az „A” regisztráció kapcsán említeteken túl a következő országgyűlési választáson (az egyéni jelölt mellett) nemzetiségi listára, parlamenti képviselőjelöltre is szavazhat, viszont pártlistára nem.

A kérelem bármikor benyújtható, de a nemzetiségi választópolgárkénti regisztráció a 2024. június 9-én tartandó nemzetiségi önkormányzati választásokra akkor érvényesül, ha a kérelem **2024. május 31-én 16 óráig beérkezik.**

A nemzetiségi névjegyzékbe vétel iránti kérelem az alábbi módokon nyújtható be:

- elektronikus úton: A kérelem elektronikus úton – elektronikus azonosítással – a www.magyarorszag.hu honlapon elérhető, úgynevezett Személyre Szabott Ügyintézési Felületen, azaz ügyfélkapun keresztül, ide kattintva nyújtható be;
- személyesen vagy kézbesítési meghatalmazott útján: a kérelem személyesen szóban terjeszhető elő a helyi választási irodában, azaz a települési jegyzőnél, de a kérelem meghatalmazott útján is benyújtható. A kérelemről mindegyik eljárási mód esetében a Nemzeti Választási Iroda automatikusan dönt és ügyfélkapun, e-mailben, igény esetén postai úton értesíti a kérelmezőt.

Az országos, a regionális (megyei, illetve fővárosi) és a települési testületeket – nemzetiségeink legfontosabb érdekképviselői szerveit – ismét öt évre választják. Cél a több éve jól működő hálózat fenntartása, továbbfejlesztése.

A választójoggal kapcsolatos tudnivalók

Aktív választójog: Ki választhat nemzetiségi önkormányzatot?

A választásokon azon magyarországi lakcímmel rendelkező magyar állampolgár választhat, aki a nemzetiségi névjegyzékben szerepel.

A nemzetiségi névjegyzékbe kérelmére fel kell venni azt, aki a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán szavazati joggal rendelkezik, valamely nemzetiséghez tartozik, és a nemzetiséghez tartozását megvallja.

Választópolgár az, aki a lakóhelye szerinti településen vagy a választás kitűzését megelőző 30. napig (**2024. 03. 02. napjáig**) bejelentett tartózkodási helye szerinti településen szerepelhet a nemzetiségi névjegyzékben.

Passzív választójog: Ki választható meg nemzetiségi képviselőnek?

A választásokon azon magyarországi lakcímmel rendelkező magyar állampolgár választható, aki a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán is választható.

Helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán nem választható, aki jogerős ítélet alapján szabadságvesztés büntetését vagy büntetőeljárásban elrendelt intézeti kényszergyógykezelését tölti. A nemzetiségi önkormányzati képviselők megelőző két általános választásán, valamint az azokat követő időközi választásokon nem volt más nemzetiség jelöltje, továbbá nyilatkozatot tesz arról, hogy valamely nemzetiség képviselőjét vállalja, a nemzetiségi közösség nyelvét beszéli, kultúráját és hagyományait ismeri.

Egy személy egyidejűleg csak egy nemzetiség névjegyzékében szerepelhet.

A kérelem bármikor benyújtható, de a nemzetiségi választópolgárkénti regisztráció a 2024. június 9-én tartandó nemzetiségi önkormányzati választásokra akkor érvényesül, ha a kérelem 2024. május 31-én 16 óráig beérkezik.

A választásokon azon magyarországi lakcímmel rendelkező magyar állampolgár választható, aki a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán is választható.

Egy személy egyidejűleg csak egy nemzetiség névjegyzékében szerepelhet.

A választójogot kizáró okok:

A választójogot az ún. természetes kizáró okok korlátozzák: nem rendelkezik választójoggal az, akit bűncselekmény elkövetése vagy belátási képességének korlátozottsága miatt a bíróság a választójogból kizárt.

Mindezek alapján *nem választható* (azaz *nem rendelkezik passzív választójoggal*) az,

- aki közügyektől eltiltás hatálya alatt áll,
- akit a bíróság kizárt a választójogból, mert a választójog gyakorlásához szükséges belátási képessége mentális zavara következtében tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent, vagy tartósan, teljeskörűen hiányzik.

Testületi létszámok

A vármegyei/fővárosi és az országos választás akkor tartható meg, ha a jelölő szervezetek által állított listákon összesen legalább annyi jelölt van, mint a megválasztható képviselők száma.

Települési nemzetiségi önkormányzat képviselő-testületének létszáma:

3 fő, ha a nemzetiségi névjegyzékben szereplő választópolgárok száma a választás kitűzésének napján a településen kevesebb mint 100 fő, 5 fő, ha legalább 100 fő.

Vármegyei/fővárosi nemzetiségi önkormányzat képviselő-testületének létszáma: 7 fő

Országos nemzetiségi önkormányzat képviselő-testületének létszáma:

- a) tizenöt fő, ha a nemzetiségi névjegyzékben szereplő választópolgárok száma a választás kitűzésének napján nem több mint ötezer,
- b) huszonhárom fő, ha több mint ötezer,
- c) harmincegy fő, ha több mint tízezer,
- d) harminkilenc fő, ha több mint huszonötezer,
- e) negyvenhét fő, ha több mint ötvenezer.

A jelölés folyamata, feltételei

A választáson nemzetiségi civil szervezet állíthat jelöltet.

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (a továbbiakban: Njtv.) 2. § 14. pontja határozza meg a nemzetiségi szervezet fogalmát, amely szerint *a párt és a szakszervezet kivételével a civil szervezetek bírósági nyilvántartásában szereplő olyan egyesület, amelynek alapszabályában – a nemzetiségi önkormányzati választás évét megelőzően legalább 3 éve – rögzített célja az e törvény szerinti, konkrétan megjelölt nemzetiség képviselése.* A jelöltet állító szervezetet a Nemzeti Választási Bizottsághoz be kell jelenteni az előírt formanyomtatványon.

Jelölés településen:

A települési nemzetiségi önkormányzati képviselő jelöléséhez a nemzetiségi névjegyzékben a választás kitűzésének napján szereplő választópolgárok öt százalékának, de legalább öt választópolgárnak az ajánlása szükséges. Egy választópolgár több jelöltet is ajánlhat!

Jelölés a vármegyében, fővárosban:

A területi nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán az a nemzetiségi szervezet állíthat listát, amely a fővárosban, a vármegyében kitzűött települési nemzetiségi önkormányzati választások legalább tíz százalékában önállóan jelöltet állított, és amely a választópolgárok legalább két százalékának ajánlását összegyűjtötte.

a párt és a szakszervezet kivételével a civil szervezetek bírósági nyilvántartásában szereplő olyan egyesület, amelynek alapszabályában – a nemzetiségi önkormányzati választás évét megelőzően legalább 3 éve – rögzített célja az e törvény szerinti, konkrétan megjelölt nemzetiség képviselése.

Jelölés országosan:

Az országos nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán az a nemzetiségi szervezet állíthat listát, amely a települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán legalább a választások tíz százalékában önállóan jelöltet állított, és amely a választópolgárok legalább két százalékának ajánlását összegyűjtötte.

(Kitűzött települési nemzetiségi önkormányzati választás hiányában bármely nemzetiségi szervezet állíthat listát.)

Ajánlóívek

Jelöltet és vármegyei/fővárosi illetve országos listát ajánlani ajánlóíven lehet.

Az ajánlóívet a jelölő szervezet a jelölt nyilvántartásba vételére illetékes választási bizottság mellett működő választási irodától igényelheti a választás kitűzését követően.

A választási iroda az igénylést követően haladéktalanul, de legkorábban a szavazást megelőző ötvenedik napon (tehát **2024. április 20. napján**) átadja az igénylő részére az általa igényelt mennyiségű ajánlóívet. A választási iroda valamennyi ajánlóívet sorszámossal, valamint hitelesítő bélyegzőlenyomattal lát el. Az ajánlóívek átadásával egyidejűleg a választási iroda ingyenesen átadja a jelölő szervezet számára a névjegyzékben a nemzetiség választópolgáraként szereplő választópolgárok nevét és lakcímét, mely adatokat kizárólag az ajánlások gyűjtése céljára használhat fel.

Az adatszolgáltatás adatait a jelölő szervezet legkésőbb a szavazás napján köteles megsemmisíteni, és az erről készült jegyzőkönyvet három napon belül köteles átadni az adatszolgáltatást teljesítő választási irodának.

Ajánlás

Településen, vármegyében/fővárosban, országosan az tud képviselőjelöltet, illetve listát ajánlani, akit felvettek a nemzetiségi névjegyzékbe.

Az ajánlás nem vonható vissza.

Az ajánlóíven az ajánlást gyűjtő személy feltünteteti nevét, személyi azonosítóját vagy személyazonosságát igazoló hatósági igazolványa számát és aláírását.

Ajánlást a polgárok zaklatása nélkül a jelölő szervezet képviselője vagy a jelöltként indulni szándékozó választópolgár, illetve annak képviselője bárhol gyűjthet, kivéve

- az ajánlást gyűjtő és az ajánló munkahelyén munkaidejében vagy munkaviszonyból, illetve munkavégzésre irányuló más jogviszonyból fakadó munkavégzési kötelezettsége teljesítése közben,
- a Magyar Honvédségnél és a központi államigazgatási szerveknél szolgálati viszonyban levő személytől a szolgálati helyén vagy szolgálati feladatának teljesítése közben,
- tömegközlekedési eszközön,
- állami, helyi és nemzetiségi önkormányzati szervek hivatali helyiségében,
- felsőoktatási és köznevelési intézményben,
- egészségügyi szolgáltató helyiségében, valamint
- a tulajdonos előzetes, írásbeli hozzájárulásának hiányában közforgalom számára nyitva álló magánterületen.

Az ajánlásért az ajánlást adó választópolgár részére előnyt adni vagy ígérni tilos. Az ajánlást adó választópolgár az ajánlásért nem kérhet előnyt, illetve nem fogadhat el előnyt vagy annak ígérését. Érvénytelen az az ajánlás, amelyet az ajánlási szabályok megsértésével gyűjtöttek.

*Településen,
vármegyében/
fővárosban,
országosan az tud
képviseelőjelöltet, illetve
listát ajánlani, akit
felvettek a nemzetiségi
névjegyzékbe.
Az ajánlás nem vonható
vissza.*

Szavazás

2024. június 9. (vasárnap) 06.00 – 19.00-ig

A szavazás napján a választópolgár legfeljebb három nemzetiségi szavazólapot kap a kezébe:

- települési nemzetiségi önkormányzati szavazólap,
- vármegyei/fővárosi nemzetiségi önkormányzati szavazólap,
- országos nemzetiségi önkormányzati szavazólap.

A települési, területi és országos önkormányzati választás tehát egy napon történik.

*A szavazás napján
a választópolgár
legfeljebb három
nemzetiségi
szavazólapot kap a
kezébe:*

- *települési nemzetiségi
önkormányzati
szavazólap,*
 - *vármegyei/
fővárosi nemzetiségi
önkormányzati
szavazólap,*
 - *országos nemzetiségi
önkormányzati
szavazólap.*
-

A választás eredményének megállapítása

A települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választása eredményes, ha legalább annyi jelölt kap szavazatot, mint a megválasztható képviselők száma. Képviselők azok a jelöltek lesznek, akik az eredményes választáson a megválasztható képviselők száma szerinti legtöbb szavazatot kapják. Szavazategyenlőség esetén sorsolással kell megállapítani, hogy az egyenlő számú szavazatot elért jelöltek közül melyik szerez mandátumot.

A területi (megyei és fővárosi) és országos listák a rájuk leadott szavazatok arányában szereznek mandátumot. Nem szerezhet mandátumot az a lista, amely a választókerületben leadott érvényes szavazatok legalább öt százalékát - közös lista esetén legalább tíz százalékát, kettőnél több nemzetiségi szervezet által állított közös lista esetén legalább tizenöt százalékát nem érte el.

Eredménytelen a választás, ha a kiosztott mandátumok száma nem éri el a testület működéséhez szükséges létszámot.

Megyében/fővárosban, országosan:

A területi és országos listák a rájuk leadott szavazatok arányában szereznek mandátumot. Nem szerezhet mandátumot az a lista, amely a választókerületben leadott érvényes szavazatok legalább öt százalékát - közös lista esetén legalább tíz százalékát, kettőnél több nemzetiségi szervezet által állított közös lista esetén legalább tizenöt százalékát - nem érte el.

A listák által megszerzett mandátumok számát a parlamenti választásokon a pártlisták esetében alkalmazott számítási módszerrel állapítja meg az illetékes választási bizottság.

A lista által megszerzett mandátumokat a jelöltek a listán elfoglalt helyük sorrendjében szerzik meg. Ha a listán kevesebb jelölt van, mint a lista által megszerzett mandátumok száma, a ki nem osztott mandátum betöltetlen marad.

Eredménytelen a választás, ha a kiosztott mandátumok száma nem éri el a testület működéséhez szükséges létszámot (az Njtv. 51. §-ban és az 52. §-ban meghatározott képviselői helyek számának több, mint felét.)

Összeférhetlenségi szabályok

Nem lehet a helyi nemzetiségi önkormányzat elnöke, elnökhelyettese és nemzetiségi önkormányzati képviselő:

- az állami vezető,
- a központi államigazgatási szerv kormánytisztviselője,
- a Magyar Nemzeti Bank elnöke, alelnöke, a Pénzügyi Békéltető Testület elnöke és a pénzügyi békéltető testületi tag, továbbá a Magyar Nemzeti Bank fizetési, elszámolási, és értékpapír-elszámolási rendszerek felvigyázásával, a makroprudenciális politika kialakításával, a szanálási hatóság feladatok ellátásával és a

pénzügyi közvetítő rendszer felügyeletével kapcsolatos feladatköréhez kapcsolódó feladatot ellátó alkalmazottja,

- a fővárosi és vármegyei kormányhivatalt vezető főispán,
- a területi, helyi államigazgatási szervnek az a köztisztviselője, akinek feladatkörébe az adott települési, területi nemzetiségi önkormányzatot érintő ügyek tartoznak, és illetékessége a helyi nemzetiségi önkormányzatra kiterjed,
- a területileg illetékes helyi önkormányzat jegyzője, körjegyzője, főjegyzője, polgármesteri vagy közös önkormányzati hivatalának köztisztviselője,
- bíró, ügyész, közjegyző, bírósági végrehajtó,
- a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek, valamint
- a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagja,
- a területileg illetékes területfejlesztési tanács munkaszervezetének tagja,
- az, aki ugyanannál a nemzetiségi önkormányzatnál a nemzetiségi önkormányzat által létesített vagy fenntartott intézmény, gazdasági társaság vezetője, vezető tisztségviselője és más nemzetiségi önkormányzat elnöke.

Az összeférhetlenségre vonatkozó rendelkezések alóli kivétel: a nemzetiségi önkormányzati képviselő lehet az is, aki ugyanannál a nemzetiségi önkormányzatnál a nemzetiségi önkormányzat által létesített vagy fenntartott intézmény vezetője.

Nem lehet az országos nemzetiségi önkormányzat tagja, elnökhelyettese, elnöke:

- az állami vezető,
- a központi államigazgatási szerv kormánytisztviselője,
- a fővárosi és vármegyei kormányhivatalt vezető főispán,
- a Magyar Nemzeti Bank elnöke, alelnöke, a Pénzügyi Békéltető Testület elnöke és a pénzügyi békéltető testületi tag, továbbá a Magyar Nemzeti Bank fizetési, elszámolási, és értékpapír-elszámolási rendszerek felvigyázásával, a makroprudenciális politika kialakításával, a szanálási hatósági feladatok ellátásával és a pénzügyi közvetítő rendszer felügyeletével kapcsolatos feladatköréhez kapcsolódó feladatot ellátó alkalmazottja,
- a területi, helyi államigazgatási szervnek az a köztisztviselője, akinek feladatkörébe az adott nemzetiségi önkormányzatot érintő ügyek tartoznak, helyi önkormányzat jegyzője, körjegyzője, polgármesteri vagy közös önkormányzati hivatalának köztisztviselője,
- bíró, ügyész, közjegyző, bírósági végrehajtó,
- a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek, valamint a
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagja,
- a területfejlesztési tanács munkaszervezetének tagja,
- az, aki ugyanannál az országos nemzetiségi önkormányzatnál az országos nemzetiségi önkormányzat által létesített vagy fenntartott intézmény, gazdasági társaság vezetője, vezető tisztségviselője, az országos nemzetiségi önkormányzati hivatal munkavállalója, vagy a hivatallal munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy.

Az összeférhetlenségre vonatkozó rendelkezések alóli kivétel: a nemzetiségi önkormányzati képviselő lehet az is, aki ugyanannál az országos nemzetiségi önkormányzatnál az országos nemzetiségi önkormányzat által létesített vagy fenntartott intézmény vezetője.

Az országos nemzetiségi önkormányzat főállású elnöke, elnökhelyettese tudományos, oktatói, lektori, szerkesztői, művészeti és jogi oldalom alá eső szellemi tevékenység kivételével egyéb, munkavégzés-

Az összeférhetlenségre vonatkozó rendelkezések alóli kivétel: a nemzetiségi önkormányzati képviselő lehet az is, aki ugyanannál a nemzetiségi önkormányzatnál a nemzetiségi önkormányzat által létesített vagy fenntartott intézmény vezetője.

Az országos nemzetiségi önkormányzat főállású elnöke, elnökhelyettese tudományos, oktatói, lektori, szerkesztői, művészeti és jogi oltalom alá eső szellemi tevékenység kivételével egyéb, munkavégzésre irányuló jogviszonyt nem létesíthet, más kereső foglalkozást nem folytathat, és e tevékenységet nem végezheti gazdasági társaság személyesen közreműködő tagjaként, egyéb tevékenységéért díjazást nem fogadhat el.

re irányuló jogviszonyt nem létesíthet, más kereső foglalkozást nem folytathat, és e tevékenységet nem végezheti gazdasági társaság személyesen közreműködő tagjaként, egyéb tevékenységéért díjazást nem fogadhat el.

Szavazást követő fontosabb intézkedések

A jegyzőkönyv egy példánya az illetékes választási irodában a szavazást követő három napon belül, azaz 2024. június 12. napjáig megtekinthető.

A szavazást követő kilencvenedik nap utáni munkanapon azaz, **2024. szeptember 9. napján** – a jegyzőkönyvek kivételével – meg kell semmisíteni a választási iratokat.

A jegyzőkönyvek első példányát 90 nap elteltével, azaz 2024. szeptember 7. napját követően a Magyar Nemzeti Levéltárnak át kell adni.

Az önkormányzat alakuló ülése

Az Alaptörvény 11. módosításával a helyhatósági választásokat az európai parlamenti képviselők választásával egyidejűleg kell megtartani azzal, hogy *a hivatalban lévő testület megbízatása 2024. október 1-jéig tart.* A nemzetiségi önkormányzat testületének alakuló ülését az illetékes választási bizottság elnöke 2024. október 1. napját követő tizenöt, országos nemzetiségi önkormányzat esetében harminc napon belüli időpontra hívja össze.

Az alakuló ülés összehívására legfeljebb további két ízben, a választás eredményének jogerőre emelkedésétől számított harminc, országos nemzetiségi önkormányzat esetében negyvenöt napon belüli időpontra kerülhet sor. Ha az alakuló ülés határidőben nem kerül megtartásra, időközi választást kell kitűzni.

A választás és az új önkormányzat alakuló ülése közötti átmeneti szabályok

A választás napja és a 2024. június hónapban újonnan megválasztott testület megbízatása közötti átmeneti időszakban továbbiakban is a 2019-es választásokat követően megalakult testület működteti az önkormányzatot, a mandátumot 2024. október 1. napján adja át a júniusban megválasztott testületnek. Az újonnan megválasztott testület megbízatása a 2029. évi nemzetiségi önkormányzati képviselők általános választásáig szól.

Időközi választás módosult szabályai

2023. december 1. napjától a 2024. évi általános választást megelőzően választott képviselő mandátumának megszűnése esetén 2023. december 1-jét követően már nem lehet időközi választást tartani, de ha a listán vagy az egyéni listán van még jelölt, akkor a mandátumot 2024. október 1-jéig ki lehet adni a bejelentett, illetve soron következő jelölt számára.

A 2024. évi általános választáson megválasztott képviselő mandátumának megszűnése esetén azonban már 2024. október 1-jét megelőzően is lehet időközi választást kitűzni és tartani, annak érdekében, hogy 2024. október 1-jén vagy azt követően minél korábbi időpontban ki lehessen adni a mandátumot. A listán vagy az egyéni listán megüresedett mandátumot is ki lehet adni 2024. október 1-je előtt.

LDU Presse összeállítása

Felkészülés a nemzetiségi önkormányzati választásokra

Schubert Olívia,
a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnökhelyettese

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (Njtv.) 56. § (1) bek. a) – c) pontjai alapján 574 településen lehet kiírni német nemzetiségi választást. 2019-ben ez a szám 540 volt. Jelenleg 403 településen működik német nemzetiségi önkormányzat és a júniusi választások után is körülbelül ennyi megalakulására számítunk.

Helyi szinten a helyben vagy régióban jelentős civil szervezetek állítják a jelöltek listáját. Országos szinten viszont – a korábbi választási ciklusoknak megfelelően – egy lista kerül felállításra. A megyék és a főváros közötti megállapodás szerint a Budapesthez való közelség miatt az Észak-magyarországi Német Önkormányzatok Szövetsége (EMNÖSZ) állítja a listát. A lista megnevezése: „Ungarndeutsch. Steh dazu!”. A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata (MNOÖ) stratégiájában foglaltak szerint „a hatékony helyi, regionális és országos nemzetiségi érdekképviselethez hiteles, elkötelezett és professzionális munkára képes képviselőkre van szükségünk. Célunk a nemzetiségi önkormányzatok jogainak és önállóságának erősítése és ezzel a kulturális autonómia valódi kiépülése. A megyei szövetségek a jelöltállításakor elfogadják, hogy a magyarországi németek aktív képviselői pártfüggetlenek, így nem jelölnek a megyei és országos önkormányzatba olyan személyeket, akik valamely politikai párt képviseletében aktív pártpolitikát folytatnak.”

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata elsősorban az évek óta bejáratott, a közösség tagjai által jól ismert és nyomon követhető online felületein tájékoztatja a nemzetiség tagjait a választásokkal kapcsolatos tudnivalókról. Az Önkormányzat honlapján, valamint a Magyarországi Német Kulturális és Információs Központ oldalán egyaránt létrehoztunk egy-egy választási aloldalt. Mindkettő folyamatosan – szinte naponta – frissül. Ezzel párhuzamosan ugyanezen tartalmak megjelennek az MNOÖ és a Zentrum hivatalos Facebook-oldalán is, továbbá hetente legalább háromszor online választási hírlevelet küldünk mintegy 900 email-címre. Az említett tartalmakat a hetilapunk, a *Neue Zeitung* is közli. Amint kialakult az egységes országos lista, a hivatalos online felületeinken képpel és egy-egy rövid hitvallással bemutatjuk jelöltjeinket. A MNOÖ évek óta bejáratott, a közösség tagjai által jól ismert és nyomon követhető online felületein tájékoztatja a nemzetiség tagjait a választásokkal kapcsolatos információkról, így a választási eljárásról, a szavazólapokkal kapcsolatos tudnivalókról, a szavazás menetéről. A 2016-ban elfogadott és 2020-ban megújított „Steh dazu!” stratégia öt központi témában foglalja össze a magyarországi németek céljait. (Politika, nevelés-oktatás, kultúra, ifjúság, média).

Gugán János,
az Országos Horvát Önkormányzat elnöke

Az Országos Horvát Önkormányzatnak az önkormányzati nemzetiségi választásokat illetően tájékoztató szerepe van: azokat az információkat, amelyeket a Nemzeti Választási Irodától kaptunk, eljuttatjuk az összes helyi és megyei horvát önkormányzathoz és civil szervezetéhez, hogy fel tudjanak készülni a választásokra. A legfontosabb tudnivalók,

hogy milyen időpontokhoz köthetők azok a feladatok, amelyek a civil szervezetekre várnak: mikorra kell regisztrálni, mikorra kell leadni a listát, kik regisztrálhatnak, és hol vannak a választások.

Idén körülbelül ugyanannyi településen tűzik ki a választást, mint öt évvel ezelőtt, amikor 116 településen tartottak választást. A korábbiak közül néhány településen nincsenek meg a feltételek, tehát a horvátok száma 30, illetve 25 alatti, vannak viszont olyan új települések, ahol nagyobb számban jelentek meg most horvátok. Reálisan tehát most is ugyanannyi településsel számolhatunk, elenyésző átrendeződéssel.

A magyarországi horvátok médiáján keresztül buzdítjuk a közösségünk tagjait, hogy regisztráljanak és menjenek el szavazni, tehát a *Hrvatski Glasnik* újságunkon, ennek a webes oldalán, a *Croatica Rádió*n és *Croatica TV-n* keresztül érjük el őket. Ezen túlmenően maguk a jelöltállító civil szervezetek és a helyi önkormányzatok tudják *személyesen*, felhívásokkal és *szórólapokkal* is elérni a településükön élőket. Most indulnak azok a fórumok, ahol a legfontosabb határidőkről és a szavazás lebonyolításáról előszóval is tájékoztatják a közösség tagjait.

Kramarenko Viktor,
az Országos Ruszin Önkormányzat elnöke

A Nemzeti Választási Iroda (NVI) a június 9-i, az Európai Parlament tagjainak és a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásával közös eljárásban megrendezésre kerülő általános nemzetiségi önkormányzati választásával kapcsolatos tájékoztató anyagait tartalmazó nyomtatott kiadvány hasznos segítséget nyújt a választások zökkenőmentes lebonyolításában.

Az NVI által közzétett táblázat adatai szerint 60 helyen lehet ruszin önkormányzati választásokat tartani. A Njtv. 56. paragrafus (1) bek. c) pontjára hivatkozással Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében a Dankó Pista Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Technikum és Kollégium, KATICA Bölcsőde (röviden: Dankó Pista Nevelő-oktató Központ) Biri település székhelyére és 6 telephelyére is kitzúzták a választásokat. Az országgyűlés ruszin nemzetiségi szószólója és az Országos Ruszin Önkormányzat elnöke látogatást tett a helyszínen, valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye kormányhivatalánál, ahol kiderült, hogy az intézményben 2018 óta ruszin népismeretet oktatnak magyar nyelven, ami ütközik a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény I. fejezet 2. § (4) (4a) (4b), valamint az V. fejezet 22§ 1) bekezdésben foglaltakkal. Végül az adatszolgáltatásra kötelezett Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (NSZFH) elnökével, *dr. Magyar Zitával* folytatott hosszas levelezés után 2024. március 11-én *dr. Hankó Balázs*, a Kulturális és Innovációs Minisztérium felsőoktatásért, innovációért és szakképzésért, felnőttképzésért felelős államtitkár megerősítette, hogy a NSZFH az adatmódosítás alapján a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében Biri településen és a *Dankó Pista Oktatóközpont 6 telephelyén nem folyik ruszin nyelvoktatás*. Ennek eredményeként a frissített adatokból törölték az ezekre a helyszínekre előzetesen kitzúzott ruszin önkormányzati választásokat.

Jelenleg 42 ruszin nemzetiségi önkormányzat végzi a nemzetiségi identitás ápolását, a Nemzeti Választási Bizottság (NVB) 53 helyen tűzött ki választásokat, ami 26 százalékos növekedést jelent. A nemzetiségeknél a listaállítás nem változik: a jelölő civil szervezetek állíthatnak listát az országos, a fővárosi, a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei területi és a települési választásokon. Az Országos Önkormányzat a közgyűlésen ad tájékoztatást a civil szervezetek képviselőinek, akik tagjai az Országos Ruszin Önkormányzat közgyűlésének. A tájékoztatás az országos, a területi és a települési önkormányzatok rendezvényein, az NVI által kiadott ismertető anyagból szervezett képzéseken történik.

Gyurity Milán
a Szerb Országos Önkormányzat alelnöke

A Nemzeti Választási Iroda tájékoztatóján, melyen a Szerb Országos Önkormányzat elnöke, Szutor Lászlóné vett részt, általános tájékoztatást kaptunk, ezen kívül megfogalmaztunk néhány kérdést a jelölő szervezetek regisztrációjával kapcsolatban. Ezen a területen ugyanis változás történt az előző választáshoz képest. Kérdés, kit tudunk majd regisztrálni a civil szervezeteink közül a jelenlegi követelményeknek eleget téve. Most állítjuk össze az országos listákat is. Volt törekvés arra a szerb közösségen belül, hogy egy közös lista legyen, de a jelenlegi állás szerint legalább két lista lesz. A népszámlálási adatok a szerb közösség növekedését mutatták, és valóban több településen van lehetőség a számok alapján önkormányzat megalakítására. Bár hónapok óta folynak megbeszélések erről a lehetőségről, kérdés még, hogy ez ténylegesen hol történik majd meg.

A médiát kívánjuk felhasználni, hogy közösségünk tagjait a választással kapcsolatos tudnivalókról tájékoztassuk. Nemzetiségi médiánk szintet lépett, a közelmúltban nagyot fejlődött a Szerb Országos Önkormányzat által támogatott *Média Központunk*. Az internetes portálunkon keresztül nagyon sok embert elérünk az eddigi csatornáink mellett, tehát a nemzetiségi újságunkon, rádión és tévén keresztül is. Az információkat a klasszikus módon is eljuttatjuk, de internetes portálunk nagy nézettségnek örvend, napi szinten tájékoztat.

Szeretnénk buzdítani a szerb közösséget, hogy többen vegyenek részt a választáson, mint öt évvel ezelőtt, akkor ugyanis azt tapasztaltuk, hogy a népszámlálási adatokhoz képest a választáson résztvevők száma igen csekély volt. Tudatosítani szeretnénk, hogy a közösségben aktív életet élőknek a választás fontos esemény, mert ettől függ a következő öt évben az intézményeink működése. A Szerb Országos Önkormányzat alá jelenleg számos olyan intézmény tartozik, ami pár évtizeddel ezelőtt még nem létezett: iskolarendszer, kulturális intézmények, médiaközpont, kutatóintézet, színház.

Grexa Liliana,
ukrán nemzetiségi szószóló

Részletes tájékoztatást kaptunk a jelöltállításra vonatkozó és a névjegyzékre vonatkozó határidőkről, a választásokkal kapcsolatos fontosabb változásokról, és a Nemzeti Választási Iroda egy hasznos összefoglaló anyagot is átadott nekünk. 2024-ben összesen 107 településen írtak ki ukrán nemzetiségi választást, ami *kétszer több mint öt évvel ezelőtt*. Azt, hogy a gyakorlatban végül hol lesz választás, sajnos most még nem tudjuk megmondani, hiszen a nemzetiségi választások kiírása alapjául szolgáló népszámlálási adatokban nincs különválasztva települési szinten, hogy az adott településen magukat az ukrán nemzetiséghez tartozónak vallók közül mennyi a magyar és mennyi a külföldi állampolgár. Éppen ezért az ukrán menekültek magas száma miatt előfordulhat, hogy van olyan település, ahol ugyan sok ukrán nemzetiséghez tartozó személy él, de mivel nem magyar állampolgárok, nem alakíthatnak nemzetiségi önkormányzatot.

Több jelölő szervezet is ringbe száll a mostani választásokon, így az adott szervezet vezetői döntenek el, hogy kiket jelölnek települési, területi vagy országos szinten. Azt gondolom, hogy elsősorban online és személyes kommunikációval lehet elérni a nemzetiséghez tartozókat. Én a szószólói oldalamon *Választási kisokos* címmel rovatot indítottam.

Felföldi Mária,
az Országos Lengyel Önkormányzat elnöke

A Nemzeti Választási Iroda honlapján nemzetiségi bontásban elérhető adatok szerint a lengyel nemzetiség esetében 2024-ben 60 településen kell kitűzni a települési nemzetiségi önkormányzati választást. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy az adott településen nemzetiségi önkormányzat alakul. Sok függ attól, hogy a jelöléshez szükséges számú ajánlást összegyűjti-e a képviselőjelölt, a jelöltet a helyi választási bizottság nyilvántartásba veszi-e, s végül a települési nemzetiségi önkormányzati választás eredményesen zárul-e. Az előző, 2019. évi lengyel nemzetiségi önkormányzati választást például 53 település esetében tűzték ki, azonban csak 44 településen lehetett megtartani a választást. A nemzetiségi önkormányzati választáson a listaállításban a jelölő szervezetként a jogerősen nyilvántartásba vett nemzetiségi civil szervezet (egyesület) vehet részt. A nemzetiségi szervezet felelőssége, hogy kit jelöl nemzetiségi önkormányzati képviselőnek, illetve közös jelöltet állít-e más jelölő szervezettel.

Az Országos Lengyel Önkormányzat a közelgő választásokról az általa alapított újságban, a *Polonia Węgierska*-ban, illetve annak mellékletét képező *Głos Polonii*-ban, továbbá az országos önkormányzat honlapján adott hírt. A települési önkormányzatokhoz e-mailben folyamatosan eljuttatjuk a választási információkat, az NVI által összeállított „választási kisokos”-t, illetve felhívtuk a figyelmüket arra, hogy kövessék a Nemzeti Választási Iroda honlapján megjelenő tájékoztatókat. A magyarországi lengyel közösség tagjai tudják, hogy a Magyarország kormánya támogatásával működő intézményeink fejlesztése, valamint a lengyel nyelv és kultúra ápolása közös feladatunk. Arra bátorítok mindenkit, hogy vallja meg büszkén nemzetiségi hovatartozását, 2024. május 31-ig regisztráljon a nemzetiségi névjegyzékbe, szavazatával fejezze ki kötődését a lengyel nyelvhez, kultúrához és történelmi hagyományokhoz.

Olvassa a BARÁTSÁG-ot! Fizessen elő most 2024-re!

Éves előfizetési díj: 3000 Ft (1800 Ft + 1200 Ft postaköltség), félévre: 1500 Ft

A folyóirat előfizethető átutalással:

az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége főszámlája,
Barátság folyóirat alszámláján, OTP Bank: 11743057-26413457

e-mail címeink: baratsagujsag@gmail.com, eva.mayer@nemzetisegek.hu

honlapunk: <http://nemzetisegek.hu>

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!

Együttműködési megállapodást kötött az Igazságügyi Minisztérium tizenkét országos nemzetiségi önkormányzattal

Répássy Róbert, az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára tizenkét országos nemzetiségi önkormányzattal írt alá együttműködési megállapodást az áldozatsegítő rendszerről. Ezzel kapcsolatban elmondta, a tárca nagy hangsúlyt fektet az áldozatsegítő rendszer bővítésére, a területi lefedettség növelésére, ezt szolgálja a már több mint százötven együttműködő partner.

Büszkék vagyunk nemzetiségeinkre – hangoztatta az államtitkár, kiemelve, hogy a Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, kultúrájuk és anyanyelvük ápolásához. A magyar a Kárpát-medence legnagyobb nemzeti kisebbsége, viszonyosságban reménykedünk – fogalmazott Répássy Róbert. Kitért arra, hogy a minisztérium az együttműködés keretében az ismeretterjesztő, áldozatirányító tevékenységen kívül támogatást vár a nemzetiségektől a jogi segítők toborzásában és képzésében is, hogy az ország egész területén biztosítani tudják ezt a szolgáltatást. Az államtitkár reményét fejezte ki, hogy a nemzetiségek is hasznosnak fogják találni az együttműködést, amikor olyanoknak kell tájékoztatást adniuk, akik nem tudnak jól magyarul, ha például idelátogató rokonok kerülnek bajba. Arra kérte a nemzetiségek képviselőit, hogy utazási irodáknak is továbbítsák a szórólapokat.

Fürjes Zoltán, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkára fontosnak nevezte, hogy a nemzetiségek tagjai áldozattá válás esetén, a „legkiszolgáltatottabb élethelyzetben” is anyanyelvükön tájékozódhassanak az elérhető segítségről. Hangsúlyozta: a nemzetiségek jelen vannak a közigazgatásban, oktatásban, közéletben; a társadalom minden szintjén aktívak, államalkotó tényezők, erős jogi háttér biztosítja önazonosságuk megőrzését. Az, hogy államalkotó tényezők, azt is jelenti, hogy osztoznak a magyar társadalomért való felelősségben, aktívan közreműködnek jobbításában – fogalmazott a helyettes államtitkár. Hozzátette: e felelőség jegyében a nemzetiségek nyitottak voltak a közös munkára, lefordították saját nyelvükre a plakátokat, tájékoztató kiadványokat, és az együttműködés keretében ezentúl maguk is részt vállalnak az áldozatsegítő központok munkájában. Fontos, hogy az áldozatsegítő szolgáltatás a lehető leggyorsabban elérhető legyen, az áldozatok mielőbb értesüljenek jogaikról; az áldozatoknak tudniuk kell, hogy van segítség – hangoztatta Fürjes Zoltán. Leszögezte, az állam felelősséggel tartozik a bajba jutottakért; a kulcsszó a szolidaritás, ezért épült ki az áldozatsegítő hálózat állami, egyházi és civil szereplők közreműködésével.

Ritter Imre, az Országgyűlés német nemzetiségi képviselője, a Magyarországi Nemzetiségek Bizottságának elnöke örömet fejezte ki, amiért a nemzetiségek cselekvő részesei lesznek az áldozatsegítő központok munkájának, ugyanakkor azt kívánta, hogy minél kevesebb ember legyen erre szükség, emlékeztetve arra, hogy cél az áldozattá válás megelőzése is.

A nemzetiségi nyelvekre lefordított áldozatsegítő kiadványokat Király Nóra, az Igazságügyi Minisztérium áldozatsegítő központok tevékenységének kommunikálásáért felelős miniszteri megbízottja adta át a bolgár, görög, német, román, horvát, lengyel, örmény, ruszin, szlovák, szlovén, szerb és ukrán nemzetiségi önkormányzat képviselőinek.

Répássy Róbert és Hollerné Racskó Erzsébet aláírja az együttműködést

12 országos önkormányzat elnökei

(MTI)

A remény hajnala

*Krisztus feltámadott halottaiból.
Alleluja! Hála legyen az Istennek!*

– Hol van az az átkozott könyv? Minél előbb meg kell találnom... De hiszen erre a polcra tettem... Ez nem lehet igaz! Talán hátul, a második sorban... Hoppá! Hát ez meg milyen skatulya? – tüsszentettem és lefújtam a port a papírdobozkáról, amely azon a délutánon a kezem ügyébe akadt. „Húsvét, Felsőszőlő, 1986” – bogarásztam ki nagy nehezen a megfakult betűket a cetliről, amely az elmúlt harminchét évben ugyancsak megsárgult. Leginkább a dátum keltette fel a figyelmemet – azon a napon ugyanis éppúgy nagyszombat volt.

Felnyitottam a dobozt, amelyből egy kupac fekete-fehér fénykép bukkant elő, csipkézett szélűek voltak, mint a dédanyáink korában készült fotók. Az egyik felvételen megakadt a szemem: két hatalmas, fekvő vasmoszár mellett három férfi állt, köztük pedig egy kisfiú égő bottal a kezében. A meleg, kötött sapkát viselő legényke nagyra tátotta a száját és a lángoló pálcavéget a vastagabbik ágyú fenekén lévő lyuk felé közelítette...

*A mi legnagyobb örömünkre.
Alleluja! Hála legyen az Istennek!*

Akkoriban még nem érthettem, miért kell durrogtatással elűzni a gonosz szellemeket. Egyszerűen csak tetszett, hogy a szőlőki dombokon rettentő nagy máglyákat gyújtanak, tetszett, hogy ezek között a szőlőki dombok között az ágyúzaj még azután is hosszan visszhangzik, hogy a láncra kötött vasfedők már messzire elrepültek. Nem érthettem még, hogy a fehéres lánggal égő fakeresztek ezeken a szőlőki dombokon azt kiáltják világgá, hogy megtörtént a Feltámadás. De hiszen, hogyan is térhetne vissza, ami egyszer már elmúlt?

*Halálával megváltotta a bűneinket.
Alleluja! Hála legyen az Istennek!*

Jó tíz év múltán unokabátyámmal már egészen felnőttnek éreztük magunkat, amikor nagy mellénnyel durrogtattunk nagyszüleink szőlőki udvarán. Apró pléhpikszisünk a még kisebb pléhfedőjével nem robbant akkorát, mint a János-hegyi idősebb legények vaskos ágyúí, mégis boldoggá tett minket az érzés, hogy közénk tartozhatunk. Az emlékezetem egyik zugából elősejlett, ahogyan édesapám egyszer arról mesélt, hogy a szén föld alóli kibányászása során karbidlámpával világítottak. Unokabátyámmal ennek a karbidnak a dörgedelmes hangjával próbáltuk elűzni a telet.

Varázslatunkra nagy szükség is volt, ugyanis az akkori húsvét szokatlan módon érkezett. Hó fedte be a környező dombokat, a patakunk partján magasodó fenyők ágait lehúzta a fehérlő teher. Vasárnap délelőtt azonban mégiscsak abbahagytuk a durrogtatást. Erre anyáink szólítottak fel bennünket, a közeli templomban ugyanis a tisztelendő húsvéti szentmisét mondott, amely után megszentelte a sonkát, tojást, kalácsot és tormát.

A szőlőkiek kosaraikkal a kezükben az áldás után még kicsit elbeszélgettek a templom előtt. Vastag télikabátjaik alatt vasalt ünnepi viselet rejtőzött, színes fejkendős asszonyok és fekete kalapos férfiak társalogtak egymással. Keresztelő Szent János harangtornya alatt kisebb csoportokban álltak Fincinék, Drejninek, Grajkarék, Magasék és még sokan mások. Az egyik lábukról a másikra lépkedve toporogtak legközelebbi hozzátartozóim, Kolmanék, Mesarinék és Dजारék is. Azon a nyelven diskuráltak, amelyet szüleiktől, nagyszüleiktől és régen elhunyt felmenőik hosszú sorától örökölték...

*Bizonyyságot adott a feltámadásról.
Alleluja! Hála légyen az Istennek!*

– Peti, holnap gyere és locsold meg a Teri nénit, kapsz hímes tojást – kérte meg tört magyar nyelven egy magyar szokásra az egyik asszony a jól fésült kislát, aki nem sokkal korábban még szájtátva hallgatta a körülötte furcsa nyelven tereferélő időseket. Vajon ez a lurkó, amikor felnő, elgondolkodik-e azon, miért viseltek egykor a falujában élő emberek szlovén házneveket? Vajon megérti-e, hogy a ráncos öregek miért fenyegetőztek Perunnal, a mennydörgés szláv istenével, amikor igazán fejükbe szállt a vér? Érdekli-e majd vajon, miért nevezték nagynénéi a fekete pöttyös, apró, piros színű repülő teremtményt anyanyelvükön „Isten százszorszépének”?

*Az angyalok hírül adták.
Alleluja! Hála légyen az Istennek!*

Sok-sok évvel később, az idei húsvéthétfő hajnalán ismét egy dombtetőn állok a faluban, amelyben dédapáim verítékéből fekete kenyeret gyúrtak dédanyáim. A megrozsdált ágyúk már mind aludni tértek, csak a rekedt hangú kakasok keltik a reggelt. A sápadt nap még alig emelkedett a látóhatár fölé, szégyenlősen bujkál a felhők mögött.

Szorosan behunyom a szemem, belülről figyelem a sötétséget. Összeszorítom a fogaim, hallok a csikorgásukat. Várom. A lenge tavaszi szellő megsimogatja az arcom, bizsergeti a bőröm.

A ködös csendbe belekondul Szent Iván harangja.

*Jézus feltámadását.
Alleluja! Hála légyen az Istennek!*

A templomtetőről félénken elrugaszkodik egy apró madárka, kicsit bizonytalankodik a levegőben, majd elrepül az első napsugár irányába.

Talán bizony mégíscsak visszatérhet mindaz, ami egyszer már elmúlt?

Húsvéti fotó, a kislát Mukics Dusan

Európa Kulturális Fővárosai 2024-ben: Bad Ischl, Bodø és Tartu

Az Európa Kulturális Fővárosai program minden évben a kulturális örökség gazdag szövedékét ünnepli Európa-szerte a különböző városok és régiók történelmi jelentőségének, kulturális életének és művészeti emlékeinek bemutatásával. Minden egyes hely az örökség, a történelem és a művészi innováció egyedülálló elegyét foglalja magában, bepillantást nyújtva Európa sokszínű örökségébe. 2024-ben az ausztriai **Bad Ischl**, a norvégiai **Bodø** és az észtországi **Tartu** kerül reflektorfénybe. Európa Kulturális Fővárosa nemcsak nagy, forgalmas város lehet – idén a program történetének három legkisebb helye viseli ezt a címet.

Bad Ischl – Salzkammergut (Ausztria)

Az *Ischl* és a *Traun* folyók találkozásánál fekvő *Bad Ischl* Ausztria alpesi régiójában található. A tájegység huszonhárom önkormányzattól áll, amelyek együtt viselik az „Európa Kulturális Fővárosa” címet. A kevesebb, mint tizenötezer lakosú *Bad Ischl* császári történelméről híres fürdőváros. 1849-ben *Ferenc József* osztrák császár ezt a kisvárost választotta nyári rezidenciájául. A település elegáns építészeté és festői tájai az Osztrák–Magyar Monarchia fényűzését és nagyszerűségét tükrözik. *Ferenc József* és felesége, *Erzsébet királyné* (Sisi) a nyarakat a Kaiservilla kastélyban töltötte. 1914-ben *Ferenc József* ebben a villában írta alá Ausztria–Magyarország hadüzenetét a Szerb Királyság ellen, amellyel kezdetét vette az I. világháború.

A térség azonban már jóval az I. világháború előtt fontos volt, hiszen gazdag bronz- és vaskori örökséggel rendelkezik. Olyannyira, hogy a vaskor egy egész korszakát – a hallstatti kultúraként emlegetett időszakot (i. e. 850-500) – Hallstatt tóparti falujáról nevezték el. A XIX. században egy nagy őskori temető feltárása során a közeli sóbányához kapcsolódó szerszámok és egyéb tárgyi leletek kerültek elő. A város történelme évszázadokon át kapcsolódott össze a sókitermeléssel és kereskedelemmel. A régió számos művészt meghívt. Közülük is kiemelkedik *Gustav Klimt*, aki a nyarakat az Atter-tónál (Attersee) töltötte, és számos, a tó természeti környezete által ihletett műalkotást festett, de itt volt nyaralója *Lehár* Ferencnek is.

A közhiedelem szerint 1849-ben *Ferenc József* tiszteletére a ma is működő *Zauner Cukrászdában* (*Zauner Konditorei*) készítették először az islert. A süteményt valóban itt találták fel, de csak több mint száz évvel később: egy *Richard Kurth* nevű cukrász alkotta meg az 1950-es években.

A Salzkammergut régió Európa Kulturális Fővárosaként négy programsorozatban mutatja be a jövőre vonatkozó elképzeléseket, a hatalom és hagyomány, a hagyományörző és kortárs művészet összefüggéseit, valamint a kultúra sokszínűségét.

Bad Ischl magyar testvérvárosa *Gödöllő*.

Bodø (Norvégia)

Háromévente Európai Unión kívüli országok települései is meghívást kapnak, hogy pályázzanak az Európa Kulturális Fővárosa címre. *Bodø* Észak-Norvégiában található város, mely a legészakibb fekvésű hely, amely valaha az Európa Kulturális Fővárosa címet viselte.

Bodø az északi sarkkörön túl, lélegzetelállító tájak között fekszik, és körülbelül ötvenezer lakosa van. Norvégia egyik legszelesebb városa-ként tartják számon, mivel a félsziget, amin fekszik, a Norvég-tenger felől védtelen. Teljes hóborítottsága ritkaságszámba megy, ami nem csak a szél, hanem inkább az északi szélességéhez képest enyhe tél következménye. A világon a legerősebb árapály *Bodø*től 30 km-re keletre, a *Saltstraumen* nevű tengerszorosban figyelhető meg.

A XIX. század elején a halászatnak és a hajóiparnak köszönhetően fejlődött faluból várossá, majd a múlt században két lépcsőben nyerte el jelenlegi határait a szomszédos *Bodin* hozzácsatolásával. *Bodø*ben működik a Norvég Királyi Légierő egyik bázisa, amely a hidegháború alatt nyert kiemelt fontosságot, és itt található a *Norsk luftfartsmuseum* (Norvég Repülési Múzeum) is. A városban található az ország két rendőrakadémiájának egyike és az északi országrész legnagyobb bevásárlóközpontja, A valamivel több mint negyvenegyezer lakosú *Bodø* ad otthont Norvégia első filmszínházának, az 1908-ban megnyílt *Fram Kino* mozinak. A város büszkesége az 1916-ban alapított *Bodø/Glimt* labdarúgó klub is. Ez a legészakibb olyan klub, amely európai nemzeti bajnokságot nyert. A csapat ugyanis 2020-ban, 2021-ben és 2023-ban is megnyerte a norvég bajnokságot, azaz az Eliteserient. *Bodø* egyetemi város, és mint ilyen, számos nyári fesztiválnak ad otthont,

2024-ben *Bodø*ben és egész Nordland régióban több mint ezer eseményre kerül sor, amelyeknek középpontjában a fiatalok állnak. E programok fő helyszíne a 2014-ben megnyitott *Stormen Kulturkvar-talet* (Stormen Kulturális Negyed) és annak koncertterme, színháza és könyvtára lesz.

Tartu (Észtország)

Tartu Észtország második legnagyobb városa, amelyet az ország szellemi fővárosaként is emlegetnek. Tartu története az V. századra nyúlik vissza. A VII. századra a Toome-hegyen már erődítmények álltak, és a

középkorban püspökvárnak is helyet adott. A kijevi uralmat felváltó német korszak alatt a város csatlakozott a Hanza-szövetséghez, a kivitel jelentős részét a borostyán alkotta, ami gazdagon fellelhető volt a balti-térségben. A XIX. század végéig a város inkább német nyelvű volt, beleértve a kultúrát is. Az egyetemen is a német nyelv dominált. Ez az elsődlegesség csak a XIX. század végére ért véget.

Az évszázadok során Tartu svéd, lengyel és orosz uralom alatt állt, ezért több neve – *Tarbatu*, *Dorpat*, *Derpt* és *Jurjev* – is volt. A város mai, piros-fehér zászlaját az akkori lengyel királytól, *Báthory Istvántól* kapta. Észtország 1918-as függetlenné válása óta a város a Tartu nevet viseli.

A Toome-hegyen ma olyan nevezetességek találhatók, mint a *tartui székesegyház*, az Észt Legfelsőbb Bíróság és az *Angyalok hídja*.

A városban működik az ország legrégebbi egyeteme, amelyet még *I. Gusztáv Adolf* svéd király alapított 1632-ben, és itt kezdték meg tevékenységüket az első újságok, illetve kulturális egyesületek. Tartu élénk kulturális élettel büszkélkedhet. A *Tartu Kunstmuuseum* (Tartui Művészeti Múzeum) az észt művészet sokszínű gyűjteményét mutatja be, amely a nemzet különböző korszakokon átívelő művészi fejlődését tükrözi. Itt található az *Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum* (Észt Sport- és Olimpiai Múzeum) és a *Tartu Linnaajaloo Muuseumid* (Tartu Városi Múzeum). Az 1870-ben alapított *Vanemuine Színház* Észtország egyik legrégebbi színháza. Tartu legfőbb büszkeségei közé tartozik az *AHHAA Tudományos Központ* is. Az intézményben a tudomány szórakoztató oldalát mutatják be. A balti államok egyik legnagyobb tudományos központja interaktív kiállításokkal, műhelyekkel – például fagyalt- és csokoládé-laboratóriummal – illetve népszerű tematikus eseményekkel teszi izgalmassá a tudományt minden korosztály számára. Tartu híres első osztályú fürdőhelyeiről is. Az *V Spa* vízi- és szaunavilágával, valamint az *Aura Vízi Park* a maga különféle szaunáival, pezsgőfürdőivel, szórakoztató vízi mutatványaival és úszómedencéivel csalogatja a látogatókat.

2024-ben a közel kilencvennyolcezer lakost számláló Tartu a „*Túlélés művészete*” elgondoláshoz kapcsolódó rendezvénysorozatot valósít meg. A kiállítások és egyéb programok a szomszédos hatalmak közötti összeütközések során számos alkalommal elpusztított és újraéledt város viharos múltját idézik fel. (Tartu 1704-1721 között a nagy északi háborúban szinte teljesen megsemmisült.)

A több mint ezer esemény e mellett olyan ismereteket, készségeket és értékeket tár elénk, amelyek a jövőben segítségünkre lesznek abban, hogy jó életet élhessünk.

Vízer Balázs

Justitia Regnorum Fundamentum díjjal ismerték el Doncsev Toso munkásságát

Az elismerést február 16-án Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa és Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes ünnepélyes keretek között adta át a kitüntetettnek kiemelkedő írói, kultúraszervezői és szakpolitikai tevékenysége, a hazai nemzetiségek és a bolgár közösség érdekében folytatott öt évtizedes munkájáért.

Az ombudsmanok által 2007-ben alapított Justitia Regnorum Fundamentum díjat az emberi és állampolgári jogok védelme területén kifejtett kiemelkedő helytállás, szakmai tevékenység vagy életút elismeréseként az alapvető jogok biztosa ítéli oda azok számára, akik az alapvető jogok, különösen a gyermekjogok, a veszélyeztetett társadalmi csoportok jogai, a nemzetiségi jogok, illetve a környezetvédelem terén kivételesen magas színvonalú, példaértékű eredményt értek el, vagy jelentősen hozzájárultak ezek megvalósulásához.

2023-ban az elismerésre az idén 80 éves Doncsev Toso író, műfordító, szociológus, a Magyar Írószövetség és a Bolgár Írószövetség tagját, az első nemzetiségi törvényt 30 éve megalkotó Kisebbségi Kerekasztal első elnökét terjesztette fel a nemzetiségi biztoshelyettes. Az alapvető jogok biztosa és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes személyes nagyrabecsülésük mellett a díjjal Doncsev Toso hazai nemzetiségek, elsősorban a bolgár közösség érdekében végzett több évtizedes munkáját és a nemzetiségi kulturális jogok érvényesülése területén kifejtett kiemelkedő szakmai tevékenységét értékelik.

Dr. Kozma Ákos köszöntőjében elmondta, hogy a díjátadó évről évre az emberi jogok ünnepe és elsősorban a közös értékeinkről szól. Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet megemlékezett az előző évek díjazottjairól is, méltatta az idej kitüntetett munkásságát, és hozzátette: az elismerés mindazoknak a pályatársaknak is szól, akik fáradhatatlanul munkálkodnak napjainkban a hazai nemzetiségi közösségek életének bemutatása és a kölcsönös megismerés, valamint elfogadás megteremtése érdekében.

„Az elmúlt 10 évben – amióta lehetőségem van betölteni ezt a különleges tisztséget – olyan embereket és szervezeteket választottam ki, akik és amelyek valamilyen erőforrás segítségével képesek voltak megszokozni a találkozásokból fakadó erőt. Az első díjazott, Lankó József atya a hit által változtatja meg a helyi roma közösségek életét. Bindorffer Györgyi, Gerner Zsuzsa és Szarka László a tudásvágy és annak megosztása révén tudnak szólni a széles közvéleményhez. Mayer Éva a BARÁTSÁG folyóiraton keresztül maga a találkozások krónikása. Az ONÖSZ és az ONT pedig a közösség erejével dolgozik.

Az idej díjazott ebből a szempontból is különleges. Politikus, szakpolitikus és művész is – korszakonként eltérő mértékben, de a három területet mindig ötvözve igyekezett szólni a közösségéhez és azon messze túl is. Ehhez pedig olyan partnereket talált, akik emberi vagy szakmai értékek mentén tudtak találkozni a gondolataival és vele együtt valami újat alkotni. Doncsev Toso ezzel nemcsak azt mutatta meg, hogy a nemzetiségi kulturális autonómia hasznos konstrukció, hanem azt is, milyen szép lehet az eredménye. Életének elmúlt öt évtizede egyúttal bizonyítéka annak a sokrétű feladatnak, amelyre a nemzetiségi közösségek szervezésében szerepet játszó személyek vállalkoznak. A nemzetiségi vezetők egyszerre politikusok, szakértők, menedzserek és stratégiai tervezők, amik persze megterhelő és gyakran konfliktusoktól sem mentes feladatok. Évtizedeken keresztül kell tanulni és soha nem csupán egyszemélyes tevékenység...

Balról jobbra: Muszev Dancsó, Dr. Szalayné Dr. Sándor Erzsébet, Doncsev Toso, Dr. Fürjes Zoltán, Kozma Ákos

Meggyőződésem, hogy a nemzetiségi közösségek támogatása és a nemzetiségi kulturális autonómia kiépített infrastrukturális rendszerének fenntartása és működtetése a többségi társadalom tagjainak több okból is kiemelt érdeke. Az egyedülálló nemzetiségi kultúra, identitás és nyelv megőrzése a nemzetiségi jogok rendszerétől eltekintve is, önmagában is érdeke Magyarországnak. A (kulturális) sokszínűség, a befogadó, a szolidáris társadalom eszméje és a többes identitás elismerése, biztosítása és őrzése a társadalmi együttélés, sőt a gazdasági-társadalmi sikerek biztosításának záloga, egyúttal a jövő társadalmának az alapja.

Biztoshelyettesi mandátumom tíz éve alatt szerzett tapasztalatom még egy fontos szempont hangsúlyozására készlet: úgy vélem, a három évtizedes múlttal rendelkező nemzetiségi jogterület – amelynek megszületésében a mai ünnepelt is kiemelt szerepet játszott – hatékony működéséhez nagyobb szolidaritás szükséges az egyes nemzetiségi közösségek között is. Az egységes fellépés és érdekérvényesítés a jogalkotókkal és jogalkalmazókkal folyó párbeszédben kiemelten fontos, de üzenetértékű is a közösség tagjai és a társadalom egésze számára.”

Doncsev Toso méltatása a Justitia Regnorum Fundamentum díj átadására alkalmából

Doncsév Toso Budapesten született, magyarországi bolgár család gyermekeként. Büszkén vállalt nemzetiségi származása és a közösségért való folyamatos tenni akarás fiatakorától meghatározta életét és hosszú távú céljait. Tanulmányait Budapesten és Szófiában folytatta, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 1967-ben szerzett diplomát, kandidátusi értekezését pedig a Bolgár Tudományos Akadémia Szociológiai Intézetében védte meg 1984-ben.

Pályafutása első szakaszát a nemzetiségi szakpolitika és érdekképviselet dominálta. Életének kiemelkedő állomása volt, amikor az 1991-1994 közötti időszakban elvállalta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Kerekasztalának elnöki tisztségét. Vezetésével a kor kiemelkedő szakemberei és a közösségek képviselői megalkották azt a szakpolitikai tervet, amely alapján az Országgyűlés 1993-ban elfogadta a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló, a nemzetiségi kulturális autonómiát azóta is alapvetően meghatározó törvényt. Ugyancsak 1991-ben a Magyarországi Bolgárok Egyesületének ügyvezető elnöke lett, ezt követően pedig 1995-től 1998-ig a Bolgár Országos Önkormányzat elnöke, majd 1998 és 2000 között a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnökeként dolgozott.

Közel egy évtized után tért vissza, ezúttal már kifejezetten a kultúrpolitika területén. 2011-2015 között külszolgálatban a szófiai Magyar Kulturális Intézet igazgatója volt, tevékenységéhez számos kétoldalú kulturális és oktatási projekt, valamint maradandó hosszú távú kultúrpolitikai kapcsolatok és jelentős műemlékek kapcsolódnak.

Több mint ötvenéves műfordítói és írói pályafutást tudhat maga mögött, 1969-ben jelentek meg nyomtatásban első műfordításai „A bolgár irodalom kistükre” című antológiában, amely tizenegy évszázad bolgár irodalmát mutatta be Karig Sára szerkesztésében. Az évtizedek során kiváló és elismert író lett, eddig tíz önálló kötete jelent meg magyarul, hét pedig bolgárul. Műveiben a sokszínűség, a humanizmus, valamint az európai, a bolgár és a magyar kulturális identitás egyaránt kiemelt szerepet kap, legyen szó akár szociológiai, történelmi vagy szépirodalmi prózáról. Napjainkban is tevékeny: nyolcvanadik születésnapja alkalmából jelenik meg legújabb – tizenegyedik – magyar nyelvű kötete, „A korszakok korlátai” címmel, idén januárban pedig nemzetközi irodalmi díjat, az Aleko bulgáriai novellapályázat fődíját nyerte el.

Saját művészeti kibontakozása mellett folyamatosan figyelmet szentelt a kortárs írók és költők munkájának bemutatására is: 1991-ben megalapította a Haemus című folyóiratot, 1994-ben létrehozta a Pro Schola Bulgarica Alapítványt, 2003-tól pedig a Bolgár Kulturális Fórum tiszteletbeli elnöke lett.

Munkájáért a magyar és a bolgár állam részéről egyaránt számos rangos elismerésben részesült. 1990-ben Cirill és Metód Érdemrendet, 1995-ben a Kisebbségért Díjat, 2000-ben Madarai Lovas Érdemrend Első Fokozatát, 2003-ban Paiszj Hilendarszki-díjat, 2012-ben az Egyetemes Kultúra Lovagja kitüntetését vehette át. 2014-ben és 2016-ban Arany Évszázad Díjjal, 2019-ben a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki, 2023-ban pedig megkapta a Bolgár Országos Önkormányzat alapította Március 3. Díjat.

Doncsev Toso jelenleg is fáradhatatlan lendülettel és elkötelezettséggel dolgozik: az alkotás mellett kiállításokat és kulturális rendezvényeket szervez, és bár vezető szerepet már nem vállal, továbbra is a Bolgár Kulturális Fórum tiszteletbeli elnöke. A nemzetiségi identitás a mai napig meghatározza a mindennapjait és természetesen a terveit is, amelyek megvalósításán szerencsére napjainkban is kifogyhatatlan energiával munkálkodik.

Ars poeticája szerint *„Vagyok, ami voltam mindig is: szociológus, kisebbségi szakember és – mindhalálig nemzetiségi”*. Munkássága kiváló példája annak, hogyan lehet évtizedeken keresztül hű maradni az elvekhez és értékekhez, eközben változásokat létrehozva egy jobb és befogadóbb társadaloméért.

A kitüntetéshez gratulál a Barátság szerkesztősége!

Harminc év után: a nemzetiségi jogok helyzete a gyorsan változó társadalmi környezetben

A Nemzetiségi Biztoshelyettes 2023. évi tevékenységének szakmai áttekintése

A BARÁTSÁG olvasói számos alkalommal találkozhattak már a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét el-
látó biztoshelyettes – közismert nevén Nemzetiségi Biztoshelyettes – szakmai eseményeiről szóló tudósításokkal vagy éppen
aktuális szakmai dokumentumainak összefoglalóival a lap hasábjain. Az elmúlt két évben külön cikkek is megjelentek a biz-
toshelyettes tevékenységének átfogó tapasztalatairól. A kedvező szakmai visszajelzéseknek köszönhetően folyóiratunkban
most egy rövid áttekintés is helyet kap, mely azonban több mint pusztán összegzése az elmúlt év eseményeinek. Az áttekintés
helyzetképet nyújt a nemzetiségi jogot érintő jogalkalmazási nehézségekről, és elemzi a jogvédelem lehetőségeinek folyama-
tosan változó körülményeit is.

2023 egyaránt a nyugodt szakmai munka, az évfordulók jelentette vissz-
sza- és előretétekintés, valamint az aggasztó strukturális problémákkal
való szembesülés időszaka volt. Először ezért érdemes felidézni *Sza-
layné Sándor* Erzsébet nemzetiségi biztoshelyettes gondolatait, amely-
ket a harminc éves nemzetiségi törvényt értékelő előadásában, 2023
decemberében osztott meg az országos nemzetiségi önkormányzatok
elnökeivel.

„A nemzetiségi jogok kifejezés hallatán sokan sokfélét gondolha-
tunk. Annak felismeréséhez, hogy egyszeri és megismételhetetlen
személyiségünk, anyanyelvünk, hagyományaink és adott esetben
a többségitől eltérő adottságaink kölcsönhatásának lenyomata, nem
szükséges szakembernek lennünk. A nemzetiségi kultúra tiszteletéhez
vagy a származás miatti kirekesztés igazságtalanságának felismerésé-
hez sincs szükség különleges képességekre, csak az emberségünkre.
Vannak azonban olyan élethelyzetek, amikor a nemzetiségi csoportok
tagjai nem rendelkeznek elegendő politikai hatalommal, tapasztalattal
vagy önbizalommal ahhoz, hogy a nemzetiségi jogaik vagy az emberi
méltóságuk védelmét a többségi társadalom tagjai megkerülhetetlen
értéknek és jogosultságnak tekintsék a mindennapjaikban. Az ilyen
élethelyzetek megértéséhez és a jogvédelmi lehetőségek megismerésé-
hez az államnak kötelessége mindenki számára hozzáférést biztosíta-
ni, sőt, külön intézkedésekkel és intézményekkel szükséges segítenie
az egyenlő hozzáférést.

Különösen érezhető a különbségek növekedése olyan időszakokban,
amikor a társadalmi viszonyokat és a határokon átnyúló együttműkö-
dések súlyos válságok viselik meg. Az utóbbi időszak ebből a szem-
pontból különösen intenzív volt: közel két évig éltünk hullámokban
fellángoló járványhelyzetben, az azzal járó folytonos ideiglenességben,
rendes rendkívüliségben. Az elmúlt időszakban pedig sajnálatos mó-
don lokálisan kirobbant, de súlyos globális hatásokkal járó háborúk
formálják mindennapjainkat. Az elszenvedett egyéni és közös veszte-
ségeink, a sokasodó problémák jóformán közhellyé koptatták a „kihí-
vás” kifejezést. A válságok során kézzel foghatóvá vált az egyébként
is veszélyeztetett társadalmi csoportok helyzetének további elnehezü-
lése, amely Európa-szerte komoly terheket jelentett a jogalkotók és a
jogalkalmazók számára egyaránt.

Éppen ezekben az időkben kell azonban szem előtt tartani azokat
a közös értékeket és jogi kereteket, amelyek összekötnek minket – eb-
ben pedig 2023-ban külön is segített három kerek évforduló. A har-
mincéves nemzetiségi törvény, a hetvenéves Emberi Jogok Európai
Egyezménye és a huszonöt éves Nemzeti Kisebbségek Védelméről szó-
ló Keretegyezmény. Mindhárom jogi dokumentum látszólag időben és

Román nemzetiségi muzeális értékek

térben egymástól függetlenül léteznek, de mindhárom csak egymásra vonatkoztatva tudja kifejteni az alkotói által előirányzott joghatását, és csak egymást kiegészítve tudja biztosítani a hatálya alá tartozó közösségek és tagjaik általános emberi és speciális nemzetiségi jogait. A köztük lévő hidat pedig csak a jóhiszemű jogalkalmazás építheti fel.”

A kerek évfordulók sora nem ért véget a fenti jogszabályoknál. Szalayné Sándor Erzsébet 2013-ban kezdte meg nemzetiségi biztoshelyettesi mandátumát, időközbeni újraválasztását követő időszakkal együtt 2023 így a tizedik teljes év volt. Az eltelt évtizedben munkatársaival 3023 beadványt kezelt, 1902 szakmai programon vett részt, és ahogy ez idő alatt mindig, úgy az elmúlt évben is a párbeszéd és az együttműködés szándékával végezte a munkáját.

2023-ban az Nemzetiségi Biztoshelyettes Titkársága ügyeinek – panaszbeadványok és hivatalból észlelt visszasságok – száma 325 volt, ami kis mértékű növekedést jelentett az előző évi adatokhoz képest. A levélforgalom keretében 1762 darab papíralapú vagy elektronikus dokumentumot kezelték a titkárság munkatársai, ezek közül 734 bejövő (beadvány, megkeresett szervek válaszai, szakértői anyagok) és 1028 kimenő levél volt (megkeresések, szakmai állásfoglalások, ügyzáró dokumentumok). Az elmúlt évekhez hasonlóan 2023-ban is a roma nemzetiségű állampolgárokat érintő ügyek száma volt a legmagasabb: a biztoshelyettes 224 esetben foglalkozott a roma közösség tagjainak beadványaival, ami az elmúlt évben a teljes ügyforgalom közel 69%-át tette ki. A több, illetve valamennyi nemzetiségi közösséget érintő, átfogó nemzetiségi jogi visszasságokat jelző beadványok aránya 17%-ra (56 beadvány) emelkedett, míg a nemzetiségi személyektől, illetve önkormányzatoktól, intézményektől és érdekvédelmi szervektől érkezett, klasszikus nemzetiségi jogi jellegű egyedi panaszok 14%-ot (45 beadvány) tettek ki.

A fenti adatokat áttekintve az állapítható meg, hogy 2023 az intenzív szakmai munka és az ügyek lassú, az elmúlt évekhez hasonló átstrukturálódásának időszaka volt a nemzetiségi jogterületen: az ügyszámok 5%-os emelkedése mellett a roma panaszosoktól érkező beadványok belső aránya közel 20%-kal nőtt a korábbi évekhez képest, miközben a panaszok egyre súlyosabb élethelyzeteket jeleznek. Az eltolódás oka elsősorban a hazánkban 2023-ban is erőteljesen érvényesülő gazdasági, szociális és lakhatási válság volt. A világhátrány, a nyomában járó gazdasági problémák és az inflációs környezet, valamint a két lokális, de komoly globális hatásokkal járó háború hatásai társadalmi szinten mérhető károkat okoztak. A szociális válsághelyzet súlyosbodása, valamint az állami, illetve önkormányzati ellátórendszer strukturális problémái minden társadalmi réteget érintettek, legsúlyosabban azonban a hátrányos helyzetű lakosokat, köztük nagy arányban a roma nemzetiségű állampolgárokat sújtották.

Az év társadalmi és gazdasági kihívásai tovább erősítették a biztoshelyettes által évek óta tapasztalt ügyforgalmi tendenciákat. Az előző évekhez hasonlóan a klasszikus nemzetiségi jogi ügyek esetében az egyedi visszasságok helyett az általános, valamennyi nemzetiségi közösséget érintő, alacsonyabb számú, de nagyobb elvi jelentőségű beadványok érkezése volt a jellemző. Ilyen volt például a névhasználati jogok kérdése, a nemzetiségi önkormányzatok egyetértési joga, az intézményfenntartás és -finanszírozás, valamint a nemzetiségi nevelés-oktatás témaköre. E folyamat közvetlenül összefüggésbe hozható a nemzetiségi származású személyek jogtudatossá válásával, az online jogérvényesítési lehetőségek robbanásszerű terjedésével és a nemzeti jogvédelem egyéb szerveinek aktivitásával.

Az egyenlő bánásmóddal és esélyegyenlőséggel kapcsolatos ügyekben, amelyek elsősorban a roma közösségtől érkeztek, a fenti jelenség fordítottja volt tapasztalható. Az oktatási és szociális rendszer erőforráshiánya, illetve eszköztelensége, valamint az érdekképviseleti lehe-

Országos nemzetiségi rajzverseny és fotópályázat

FUEN Kongresszus

tóságok szükségessége miatt a gyors és kompetens szakmai segítséghez való hozzáférés számukra több okból is korlátozott volt, így a beadványok túlnyomó többsége egyedi élethelyzetekkel, főként szociális és lakhatási, nevelés-oktatási kihívásokkal függött össze. Ugyancsak a romákat érintette a gyűlöletbeszéddel és a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos ügyszám jelentős emelkedése, sajnos azonban az ukrán közösség is egyre többször szembesült e jelenségekkel. Az egyedi, jellemzően szociális válsághelyzetet, lakhatási és oktatási szegregációt érintő panaszok esetén a biztoshelyettes a tendenciák feltárása érdekében több esetben is hivatalból átfogó vizsgálatot kezdeményezett, amelyek első eredményei már a múlt év folyamán megjelentek.

2023-ban négy közös jelentés és négy elvi állásfoglalás született, öt ügyben pedig jogalkalmazási javaslatot tartalmazó zárólevelet adott ki a biztoshelyettes, aki *több olyan témát is kiemelt figyelemmel kísért, amelyek jelentős hatást gyakoroltak a hazai nemzetiségi közösségekre. A korábbi évektől eltérően e témáknak csak egy része volt előre tervezhető, többségük aktuális társadalmi folyamatokra és strukturális problémákra való azonnali és szükség-szerű szakmai válaszlépés volt.* Ilyenek voltak az Ukrajnából menekülő ukrán és roma személyek helyzete, a nemzetiségi önkormányzatok véleményezési és egyetértési jogai gyakorlásának akadályai, az egyéni nemzetiségi névhasználati jogok kérdései, a szegregációs tendenciák a hazai közoktatási rendszerben, valamint a nemzetiségi muzeális intézmények szabályozási és működési körülményei. *Két témát külön is érdemes kiemelni, amelyek átfogó kihívást jelenthetnek a közösségek számára.*

A) A népszámlálás adatai különös jelentőségűek a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek számára: hiszen a census során nyert hiteles, megalapozott és szakszerű hivatalos statisztikai adatok hozzájárulnak ahhoz, hogy a szakértők és a (szak)politikusok jobban megismerjék, megértsék és értékeljék a hazai nemzetiségeket érintő társadalmi jelenségeket és folyamatokat. A statisztikai adatok szolgálnak alapul a társadalmi, gazdasági és szakpolitikai döntések előkészítéséhez. Az adatok kiemelt jelentőségűek azért is, mert a nemzetiségek jogairól szóló törvény a nyelvhasználati jogok gyakorlását és a települési nemzetiségi önkormányzati választások kiírását a hazai nemzetiségek népszámlálás során regisztrált arányához, számához köti.

A biztoshelyettes 2/2020. számú elvi állásfoglalásában részletesen bemutatta a népszámlálás előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos nemzetiségi jogi vonatkozású komplex kérdéseket, szakmai javaslataival támogatta a folyamat előkészítését. A 2022. évi népszámlálást megelőző másfél évben a biztoshelyettes a Központi Statisztikai Hivatallal (KSH) és az országos nemzetiségi önkormányzatokkal szorosan együttműködve bekapcsolódott a meginduló, majd folyamatosan működő szakmai konzultációsorozatba, valamint véleményezte és segítette a népszámlálás végrehajtásával kapcsolatos feladatokról szóló kormányrendelet tartalmának meghatározását, emellett részt vett a „Vállaljunk közösséget!” elnevezésű, nemzetiségi identitás megvallására buzdító kampányban is.

Az adatfelvételre 2022. október 1. és 2022. november 20. között került sor. Az összeírásból kimaradt személyek és lakásuk póttösszeírását 2022. november 28-ig kellett befejezni. A KSH által felügyelt adat-előkészítési, adatfeldolgozási folyamat azonban további egy évig, 2023. november 28-ig tartott. A népszámlálásban való részvétel minden Magyarországon élő személynek kötelező volt, a nemzetiséghez tartozással kapcsolatos adatokról – nemzetiséghez tartozás, az anyanyelv és a családi, baráti közösségben használt nyelv – azonban önkéntesen nyilatkozhattak az érintettek. A fenti kérdésekre a lakosság 86%-a válaszolt önkéntesen.

A nemzetiségi közösségekre vonatkozó, nyilvánosságra hozott összesített adatok szerint, amíg hat közösség összlétszáma eltérő mértékben, de csökkent, addig hét közösség tagjainak száma növekedett a 2011. évi népszámlálás adataihoz képest. A bolgár közösség létszáma 1,5%-kal csökkent, a horvát, a német, a roma, a román és a szlovák közösség tagjainak létszámcsökkenése azonban már 14%-nál nagyobb mértékű volt a 2011-es adatokhoz viszonyítva. E nemzetiségek közül kiemelendő a roma, amelynek összlétszáma a közösséghez tartozó személyek önbevallása alapján valamivel több, mint 33%-kal, valamint a román nemzetiség, amelynek lélekszáma 23%-kal csökkent. A növekvő lélekszámú közösségek (görög, örmény, ruszin, szerb, szlovén, ukrán) létszáma – eltekintve a lengyel közösség 5%-os növekedésétől – 15%-nál nagyobb mértékben emelkedett a 2011. évi adatfelvétel óta. E nemzetiségek közül kiemelendő a görög, amelynek létszáma 33%-kal és a szlovén közösség, amelynek létszáma 40%-kal növekedett. Fontos rámutatni, hogy az ukrán közösség létszáma háromszorosára nőtt az egy évtizeddel korábbi census óta.

Az egyes közösségek lélekszámában, szociológiai összetételében történt változások számos, nemzetiségenként is eltérő belső folyamat, a közösséget kívülről ért hatással magyarázhatók. Egy-egy hazai nemzetiségi közösség tényleges létszáma azonban – az adatszolgáltatás önkéntessége miatt is – eltérhet a 2022. évi népszámlálási adatoktól. A népszámlálás eredményeinek értékelése az egyes közösségek tagjainak és vezetőinek, valamint a tudományos-szakmai közösségek kutatóinak, szakértőinek hangsúlyos feladata lesz az elkövetkező években, amelyben a nemzetiségi biztoshelyettes továbbra is partnerként vesz részt.

B) A biztoshelyettes 2020 és 2023 között 68 olyan beadványt vizsgált, amelyek témája kifejezetten kapcsolódott egy nemzetiségi közösség vagy annak tagja elleni gyűlöletbeszédhez, illetve gyűlölet-bűncselekményhez. Az említett darabszám csupán 7%-a a három év ügyforgalmának, ezekkel összefüggésben azonban 9 kiemelt szakmai dokumentum született, amelyekben összesen közel 300 oldalon keresztül igyekezett meggyőzni a jogalkotókat és jogalkalmazókat egy hatékonyabb és emberközelibb rendszer, illetve eszközök felé való elmozdulásról. A szakmai dokumentumok egyaránt foglalkoztak a romló minőségű, az előítéleteket tápláló közbeszédrel, a rasszista és antiszemita gyűlöletbeszédrel az online és az offline térben, a tiltott önkényuralmi

	2001	2011	2022
bolgár	2316	6272	6109
görög	6619	4642	6178
horvát	25 730	26 774	21 824
lengyel	5144	7001	7398
német	120 344	185 696	142 551
örmény	1165	3571	4199
roma	205 720	315 583	209 909
román	14 781	35 641	27 554
ruszin	2079	3882	7111
szerb	7350	10 038	11 622
szlovák	39 266	35 208	29 881
szlovén	4832	2820	3965
ukrán	7393	7396	24 615
össz.:	442 739	644 524	502 916

jelképek használatával és a közösséghez kötődő kegyeleti helyek és emlékművek megrongálásának ügyével. A téma sajnos nem vesztett aktualitásából: ezt jelzi, hogy 2023-ban 26 ügy érkezett a biztoshelyetteshez, ami 60%-kal több volt, mint a megelőző évben.

A beadványok legmeghatározóbb közös jellemzője az interdiszciplináris komplexitás volt: a jogsértés valószínűsítése mellett a panaszos minden esetben bemutatta, illetve érzékeltette a jogon túlmutató következményeket is, főként a visszásság társadalmi környezetét és negatív hatásait. Az ombudsmani intézményrendszer feladat- és hatásköri sajátossága, hogy a büntetőeljárás kezdeményezésén kívül az alapvető jogok biztosa és a biztoshelyettes nem rendelkezik hatékony eszközökkel egyes gyűlölet-bűncselekmények és „katalizátor-cselekmények” felderítésével, nyomozásával, kivizsgálásával kapcsolatban, így a konkrét jogsérelmek csak részlegesen jutnak el hozzá. A jelenséggel szemben csak a szakmai tudás és a tapasztalatok folyamatos megosztásával, az ezzel foglalkozó hatóságok, egyéb állami és önkormányzati szervek, társadalmi szervezetek, szakemberek összefogásával, együttműködésével lehet hatékonyan fellépni. A biztoshelyettes kiemelt szakmai partnere a téma figyelemmel kísérése során a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport (GYEM).

2023 folyamán több, komoly szakmai figyelmet vonzó rendezvényre is sor került a biztoshelyettes és partnerei szervezésében. Júliusban zajlott a GYEM-mel közös, a Counter-Hate Project keretében megvalósuló Áldozatközpontúság és interszekcionalitás a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemben című zárt körű szakmai műhelybeszélgetés, majd a projekt részeként az év folyamán a biztoshelyettes bekapcsolódott a hatóságok és rendvédelmi szervek képzését segítő online anyagok összeállításába és tesztelésébe is. Szeptemberben a gyűlöletbeszéddel kapcsolatban az Európai Unió által támogatott Countering Hate Speech and Hurtful Speech against Diversity (CHAD) Projekttel összefüggő szakmai konferencia és kerekasztal-beszélgetés megvalósításában vett részt, decemberben az Egyenlő esélyekkel a tárgyalóteremben – A sérülékeny társadalmi csoportok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése című, a Res Judicata – Bírák a Társadalmi Tudatosságért Egyesülettel közösen megvalósított nemzetközi konferencián a téma kísérőjelenségeit vizsgálták meg a résztvevők.

Egyenlő esélyekkel a tárgyalóteremben

Szent Száva-napi ünnepség
Török Tamás felvételei

A fentiekben vázlatosan bemutatott, különösen nagy figyelemmel és intenzív szakmai munkával kezelt témák után még egy fontos és a jogvédő munka szerves részének tekintett körülményről érdemes említést tenni: a biztoshelyettes 2023-ban is intenzív kapcsolattartó és a helyi közösségeket célzó tevékenységet folytatott. Munkatársaival az év 251 munkanapján 172 szakmai eseményen és egyeztetésen vett részt, vagyis másfél naponta végzett szakmai egyeztetést partnereivel, illetve kapcsolódott be a nemzetiségi közösségek kulturális rendezvényeibe. Széleskörű és változatos szakmai tevékenységének összegzéséhez évről évre csak igen szűk és csupán egyszeri kereteket biztosít a mindenkori éves beszámoló, ezért a szakmai közösség és a szélesebb közvélemény rendszeres tájékoztatását változatos digitális eszköztár egészítette ki. A szakmai anyagok széles körű és folyamatos elérhetőségét két online felület biztosítja. A www.nemzetisegijogok.hu honlapon az érdeklődők a nemzetiségi jogterületet és a biztoshelyettes tevékenységét részletesen bemutató szakmai dokumentumokat, valamint folyamatosan kiegészülő és megújuló tudástárat találhatnak, míg a www.facebook.com/ombudsmanhelyettes oldalon elsősorban a napi események, a közlemények és üzenetek, valamint a frissen kiadott szakmai dokumentumok jelennek meg. Az INFO.lapok rövid ismeretterjesztő és szakmai tájékoztató digitális kiadványok, amelyek közérthető módon ismertetik a nemzetiségi jogvédelmi rendszer struktúráját, állandó szabályozási elemeit és garanciális intézményeit, illetve annak változásait. Az anyagok egyaránt szolgálják az általános tájékoztatást, egyúttal belépőt jelenthetnek a nemzetiségi jogok iránt komolyabban érdeklődők számára a terület alaposabb megismerése felé. A 2021 óta negyedévente digitálisan megjelenő Hírlevél segítségével a biztoshelyettes rendszeresen betekintést nyújt az adott időszakban ellátott tevékenységébe, a hazai, illetve nemzetközi szakmai eseményekbe és az ügyforgalmi tendenciákba, valamint bemutatja a lezárt átfogó vizsgálatainak eredményeit. A kiadvány Esetjogi Mozaik című része szakmailag nagyobb figyelmet érdemlő, konkrét, anonimizált panaszokat, illetve élethelyzeteket mutat be.

A 2023. év rövid áttekintését a harmincéves nemzetiségi törvényt értékelő biztoshelyettesi előadás egyik összegző gondolatával célszerű zárni. *„A három évtizedes múltra visszatekintő, nemzetközi összehasonlításban is páratlan nemzetiségi törvény működésének tapasztalatai arra tanítanak, hogy a nemzetiségi közösségek támogatása, a nemzetiségi kulturális autonómia infrastrukturális rendszerének fenntartása és működtetése a többségi társadalom tagjainak is kiemelt érdeke. A befogadó, szolidáris társadalom eszméje, a többes identitás elismerése, a kulturális sokszínűség őrzése a jelen és a jövő gazdasági-társadalmi sikereinek alapja és biztosítéka is egyben.”*

A biztoshelyettes 2024-ben is mindenkit vár szakmai partnerei közé a nemzetiségi közösségek érdekében folytatott közös munka reményében.

Török Tamás
titkárságvezető
Nemzetiségi Biztoshelyettes Titkársága

Kincsek az értéktárakból

A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvényt 2012 tavaszán fogadta el az országgyűlés. A törvény értelmében a nemzeti értékek megóvandó értékek, azok azonosításában, rendszerezésében, adataik nyilvántartásba vételében és folyamatos frissítésében, gondozásában a megyei önkormányzatok működhetnek közre. A megyei értéktárak jelentik a Nemzeti Értéktár középső szintjét, míg az alsót – ahol létrejöttek ilyenek – a települési értéktárak képviselik. Ezúttal is az értéktárakba felvett kincsek közül válogatunk.

Jánoska-eresztés (Bács-Kiskun vármegye Értéktára)

A Jánoska-eresztést minden évben május közepén tartják Baján. Az ünnep *Nepomuki Szent János*ról kapta a nevét, aki egy prágai pap és a királyné gyóntatója volt.

Vencel cseh király 1383. május 16-án, miután különféle kínzásokkal sem tudta tőle a gyónási titkot kicsikarni, megkötöztette és száját széthasítva a Prágán átfolyó Moldvába dobatta. A város népe ezen az éjszakán csodát látott: tündöklő csillagok úsztak a Moldva vizén. A vízimolnárok, hajósok, halászok, dereglyések, csónakosok patrónusa, védőszentje lett. A mai szokás szerint a bajai Szent János-kápolnában tartott mise után körmenet indul az esti órákban a Sugovica partjára. A körmenet élén a Szent János-szobor halad. Az eredeti szobor ma a Türr István Múzeumban található, de ennek másolatát mind a mai napig a kápolnában tartják és a körmenetekhez is használják. A virággal feldíszített Szent János-szobrot felhelyezik a fáklyákkal és lampionokkal kivilágított vezérhajóra, közben égő szurokkoszorúkat, mécseseket úsztatnak a vízén. A vízi felvonulást népzene kíséri, és a hajót számos ladik, csónak, kajak és kenu veszi körül, mindegyik fáklyákat és mécseseket visz magával. A nagyközönség a parton követi őket lassan haladva a Sugovica városközpontban lévő hídjáig. Az érkezés után a szobor tiszteletére a Szentháromság téren népzene-néptánc bemutató, hordócsapolás, halászléfőzés és éjszakáig tartó népünnepély veszi kezdetét, melyek előkészületeiről napokkal korábban gondoskodnak. Egyedi, csodás látványt nyújtó program, mely képes összekovácsolni a helyi lakosokat, népcsoportokat, és ezzel a magyar nemzet egészére kiterjedő szoros köteléket alkotni.

Euroregionális kenyérfesztivál és Kézműves Találkozó (Győr-Moson-Sopron vármegye Értéktára)

Az Euroregionális Kenyérfesztiválnak és Kézműves Találkozónak a pékipari szakembereket képző Veres Péter Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium adott először otthont. Ladocsi Flórián, az iskola akkori igazgatója kereste meg a Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi és Iparkamara Kézműipari tagozatát, hogy Péter-Pál napjához kötődően szervezzenek egy rendezvényt a „kenyér mint jelképes élelmiszer” köré. A kenyér alapvető élelmiszerünk, s nagy tisztelet övezi vallásos körökben is.

A kézműipari tagozat ezt a hagyományt kívánja megőrizni és továbbadni a mai társadalomnak. A 2023-ban már huszonegyedik alkalommal megrendezett esemény hitvallása, hogy segíteni kell a pékségek fejlődését, és sikeresebbé kell tenni a piacon régebben létező vagy akár újonnan alakult vállalkozásokat, amelyek sütőipari tevékenységüket a mai napig is szívvel-lélekkel végzik. A résztvevő pékségek termékeit zsűri értékeli, több kategóriáját is kiosztva.

A fesztiválon pékipari vállalkozások mellett a Kézműipari tagozat számos kézműves vállalkozásnak is bemutatkozási lehetőséget kínál, hogy megismertesse az egyedi készítésű termékeket, értékes kézműipari cikkeket. A rendszerint a győri Dunakapu téren megtartott fesztiválon szórakoztató fellépések, vetélkedők teszik még érdekesebbé a külföldi kiállítókat és látogatókat is vonzó rendezvényt.

„Schwabenwein” Komárom-Esztergom vármegyei német nemzetiségi borverseny (Komárom-Esztergom vármegye Értéktára)

A XVII. században, az Esterházy család által betelepített németység fejlett szőlő- és borkultúrát hozott magával az Óhazából. Az elmúlt háromszáz évben a szorgos svábok nemcsak megőrizték, de fejlesztették is a magukkal hozott tudást. Ez a tudás, a szőlőművelés és a borkészítés fortélyai apáról fiúra szálltak, így maradtak fenn a jelenkor számára.

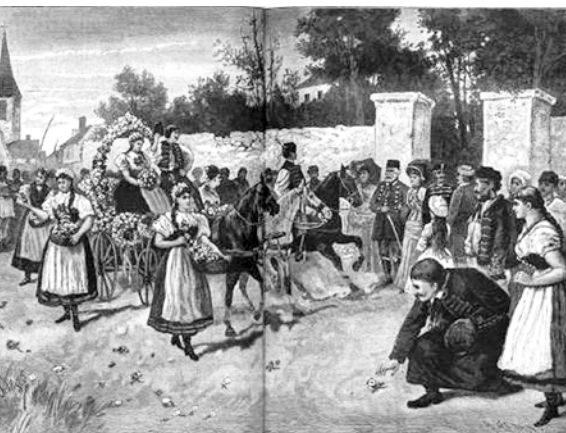
A legtöbb sváb településen a mai napig jellemző, hogy a családok saját szőlőültetvényekkel és borospincékkel rendelkeznek. Több településen megőrizték a régi technológiák eszközeit, a régi bálványpreseket, a fahordókat, a puttonyt, a darálót és a lopót. A borosgazdák gyakran még ma is családi összefogással, kézi erővel végzik a munkafolyamatokat a szőlőben és a prészházban. A szőlőhegy tavasztól őszi hangos az ültetvényeken dolgozó borosgazdától, akik elsősorban saját fogyasztásra termelik a bort. Ha az ember végigsétál egy pincesoron, behívják egy pohár borra. Természetesen a fejlődéssel kialakultak a nagyobb szőlő- és borgazdaságok is.

A „Schwabenwein” verseny ötletét az országos sváb borverseny adta, melyet Mecseknádasdon rendez a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata. A vármegyei borszemle először 2018-ban került megrendezésre. A versenyen általában 50-60 termelő és 150-200 tétel szerepel a vármegye minden szegletéből. A kiírás szerint német nemzetiségi településen termelő gazdák nevezhetnek a versenyre. Elsősorban hobbiborászok jelentkezését várják és a minősítésnél külön kategóriában szerepelnek a saját termelésű és a vásárolt szőlőből készült borok. A borok minősítését szakmai bírálók végzik, akiknek kiválasztásában és a verseny lebonyolításában a dunaszentmiklósi Kősziklás Borászat szakemberei segítenek. A legjobb eredményt elérő vörös, fehér és rozé bor elnyeri a Komárom-Esztergom vármegye sváb vörös/fehér/rozé bora/borásza címet, melyet egy évig viselhet a bor és a borosgazda. A címmel kupa és oklevél jár. Minden minősített tétel eredményét oklevéllel ismerik el. A borokat a gazdák gyakran az országos versenyen is megméretik. Sikeresen már elhozni a vármegyébe a Magyarországi legjobb sváb vörösbor címet is.

A sváb borverseny célja a hagyományos sváb mezőgazdasági kultúra egy jellemző szeletének fenntartása, mely vármegye egészét is reprezentálja.

Rózsakesküvők gróf Karátsonyi Guido uradalmában – Solymár (*Pest vármegye Értéktára*)

A RÓZSAKESKÜVŐK SZÜZSÉRE SOLYMÁRON.

Karátsonyi Guido magyarörmény nemesi családban született Szamosújváron 1817. augusztus 7-én. A gróf 1851-ben feleségül vette puchói és csókai *Marczibányi* Máriát, így lett Solymár, Pilisszentiván és Pilisvörösvár ura. A családra jellemző volt, hogy nagyszerű anyagi áldozatokat hozott hazájáért, gróf *Karátsonyi* Guidónak is jellemvonásai közé tartozott a jóakarát, a segítőkészség, és az áldozathozatal. Itthon és a Szentföldön is templomokat építtetett, a budapesti Bazilika s a Múcsarnok építését is támogatta, miként a Magyar Tudományos Akadémia javára is óriási összeget adományozott. Emellett kórházakat, nőegyleteket, árvaházakat, hadirokkantakat is támogattott.

Rudolf trónörökös és *Stefánia* belga hercegnő 1881. május 10-én kötött házassága adta az alkalmat, hogy újabb felajánlást tegyen. Ezúttal egy húszezer koronás alapítványt hozott létre, hogy annak kamataiból minden évben rózsaszünetet tartsanak. Ezekon a legszegényebb, legerényesebb, legszorgalmasabb, azaz a legméltóbb leány házasságára is sor került.

Alapítványa révén nagyszerű hozományt biztosító adománnyal támogatta a férjhez menő menyasszonyt. Az esküvőkön neves előkelőségek – miniszterek, államtitkárok, bíborosok – is részt vettek. Az első rózsaszünet *Thaller* Borbála volt. A gróf ugyan 1885-ben elhunyt, de utódai (*gróf Karátsonyi* Camillo és *gróf Karátsonyi* Jenő folytatták örökségét, így a három településen 1882 és 1914 között (az első világháború kitöréséig, a korona elértéktelenedéséig) minden évben tartottak rózsakesküvőket, amely egyedülálló hagyománynak az érintett települések kiállításal is emléket állítottak.

Görögkeleti szerb templom (*Medinai települési Értéktár*)

Medina Tolna vármegye egyetlen olyan települése, ahol szerb kisebbség él. Ma mindössze harminchat szerb nemzetiségű lakik a községben, de anyanyelvüket, vallásukat, kultúrájukat és hagyományait ma is ápolják, ők a szerb hagyományok őrzői. Fontos számukra a vallási események anyanyelven történő művelése, gyermekeik számára való átadása, közös átélése. Vallásuk gyakorlásához elengedhetetlen a templom épülete.

A medinai szerbek 1720-ban Szent Lázárnak szenteltek templomot, mely faépítésű volt. A Szentlélek eljövételének szentelt kőtemplom 1856-ban készült el, a hívek adományaiból csaknem harminc éven át épült az eredeti faépítésű templom köré. Az építkezés alatt a fatemplom végig üzemelt, miközben köré építették a kőből készültet. Csak annak elkészülte után bontották ki a régit és rendezték be az újat.

A téglalapítségű, kelet-nyugati tájolású egyhajós épület tornya a nyugati főkapu felett helyezkedik el, itt található a karzat is. Alatta van a női tér és a kőből faragott keresztelőkút is, amit egy mellvéd választ el a férfiak tartózkodására szolgáló résztől. Itt helyezkedik el a déli oldalkapu, a püspöki trón, a diakónusi szék, valamint a templom legszentebb terét, az oltárt a hajótól elválasztó ikonosztáz, melyet harmincöt kép alkot. Tematikájuk szerint evangéliumi történetek, ünnepek, apostolok, golgotai kereszt. A festmények feltehetően a felépítménynél sokkal korábbiak, és eredetileg valószínűsíthetően más templom ikonosztáza számára készülhettek. A belső bútorzat eredeti, az 1856-os évből való.

A provinciális klasszicista stílusban épült szerb templom nem csupán műemlék, hiszen a görögkeleti vallási hagyományok ma is elevenen élnek a faluban. A medinai szerbek pünkösdkor tartják a templom búcsúját. A torony 1987-ben kapott vörösréz burkolatot, a templom külső vakolása, festése 1992-ben valósult meg, 2001-ben belső felújítás, 2003-ban restaurálás zajlott a falai között a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium által kiírt pályázaton nyert pénzből.

Pável Ágoston életműve (*Vas vármegye Értéktára*)

Pável Ágoston szlovén családban született 1886-ban Vashidegkúton. Diákéveit a szülőfalujához közeli Szentgotthárdon (1897–1901) és Szombathelyen (1901–1905) töltötte, majd egyetemi tanulmányait Budapesten (1905–1911) folytatta. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen magyar–latin szaktantárgyai mellett a különböző szláv nyelveket is tanulmányozta. Pável Ágoston 1920–1933-ig a szombathelyi Leánylíceum, majd 1933–1946-ig a Faludi Ferenc reálgimnázium magyar–latin szakos tanára volt. 1924-ben elvállalta a szombathelyi múzeum (ma Savaria Múzeum) épületében működő könyvtár (ma Berzsenyi Dániel Könyvtár) selejtezését, bővítését és rendszerezését, melynek 1925-ben kiadta 480 oldalas Címjegyzékét, 1927-ben pedig 128 oldalas Pótkatalógusát is. 1928–1946 között ő vezette a múzeum néprajzi tárá, mialatt az igazgatási feladatokat is ellátta. 1928-ban a gyűjteménygyarapítás és a kutatás fellendítése érdekében Szombathelyen megalakította a Vasvármegyei Múzeumok Barátainak Egyesületét.

Elindította és haláláig szerkesztette a Vasi Szemle című tudományos és helytörténeti folyóiratot, melyet később Dunántúli Szemlévé bővített ki. Első önálló verseskötete – Vak völgy ölen így zsolozsmázok (1933) – negyvenhat éves korában jelent meg. Ötvenévesen Felgyújtott erdő (1936) címmel foglalt kötetbe ötvenhárom verset. Tagja volt a szombathelyi Faludi Társaságnak, az Erdélyi Szépmíves Céhnek, a szegedi Tömörkény Társaságnak, a Pen Klubnak, a pécsi Batsányi János Társaságnak. Fiatal tehetségeket támogató, néprajzi, nyelvjárási gyűjtéseket szervezett, a helyi értékek megbecsülését szorgalmazta.

Egyetemi éveitől kezdve nyomon követte a szerb és a horvát, de különösen a szlovén népköltészetet. Pável Ágoston néprajzkutatóként elsősorban szlovén népének, népi kultúrájának és irodalmának, a magyar-szlovén kulturális kapcsolatoknak kutatója volt. Egyaránt érdekelt az anyagi és a szellemi kultúra. 1928–1946 között Vas megye és a magyar-szlovén határtérség több mint száz településén gyűjtött néprajzi tárgyakat, közel kétszáz néprajzi fotót készített. A szombathelyi Savaria Múzeum néprajzi adattára kétezer lapon őrzi kéziratait, gyűjtőútjain készült néprajzi és nyelvészeti feljegyzéseit.

A Fláre Beás együttes roma hagyományokat ápoló kulturális tevékenysége (Veszprém vármegye Értéktára)

Az 1991-ben alakult Fláre Beás együttes Veszprém vármegye cigány folklórájának legkiemelkedőbb képviselője. Tagjai Devecserben és környékén lakó beás cigány férfiak, akik öröklött tehetségüket kitartó gyakorlással érlelték magas színvonalú zenei produkcióvá. Az *Orsós Ervin* (énekes, gitáros), *Orsik Ferenc* (énekes, tamburás, gitáros), *Bogdán Sándor* (kannás, énekes), *Orsós Tibor* (énekes), *Orsós György* (kannás, énekes) és *Kovács Norbert* (kanalas) összetételű zenei formáció autentikus, elsősorban beás cigány zenét játszik.

Rendszeresen fellépnek a vármegye művészeti rendezvényein, de országszerte és külföldön is ismertek. A magyar cigányság kultúráját, hagyományait a zenélésen kívül a cigánytánc oktatásával, autentikus roma gasztronómiai finomságok (pl. cigány lecsó) megismertetésével is ápolják. A Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Vármegyei Igazgatóságával közös projektben rendszeresen tartottak ismeretterjesztő-érzékenyítő foglalkozásokat diákoknak. A cigányság folklórhagyományainak és kultúrájának megőrzésében, átörökítésében végzett kimagasló tevékenységükkel példát mutatnak mindenkinek. A devecseri települési értéktárból 2023. november 13-án a Vármegye Értéktárába is átkerültek.

Kiskőrösi Szüret és Szlovák Nemzetiségi Napok (Bács-Kiskun vármegye Értéktára)

Magyarország területén jellemző jelenség volt, hogy a XVI-XVII. században történt török támadások során a környék teljesen elnéptelenedett. Ahhoz, hogy a földet művelni tudják, tisztes megélhetést biztosítsanak a tulajdonosnak és az ott élőknek, lakosságot kellett teremteni. Erre gyors megoldásnak bizonyult, ha letelepedési és adókedvezmények ígéretével családokat csábítanak az adott területre. Kiskőrösre *Wattay János* és *István* hívtak a Felvidékről szlovákul beszélő családokat, akikkel 1718-ban letelepedési szerződést kötöttek. Kiskőrös történetében ettől az időponttól kezdve meghatározó szerep jutott a szlovák nyelvnek, kultúrának. Identitásuk legjellemzőbb elemei, a nyelvük, vallásuk, viseletük részben még ma is megvan Kiskőrösön. A város lakosságának zöme evangélikus, ezt is magukkal hozták. A nyelvet már csak az idősebb korosztály beszéli, a viseletet pedig kizárólag az asszonyokon lehet még elvétni látni.

Korábbi életmódjukat, szokásaikat, kultúrájukat hagyományörző csoportok tartják életben. A város legnagyobb tömeget mozgató ren-

dezvénye is erre a hagyományra épül. A Kiskőrösi Szüret és Szlovák Nemzetiségi Napok jeles alkalom a szlovák szokások, táncok, dalok felelevenítésére, és kiváló lehetőség arra, hogy a más településeken élő szlovák hagyományörzőkkel is találkozzanak. A rendezvényt nem véletlenül kapcsolták össze a szüreti vigadalommal, hiszen az év mezőgazdasági eredményeit ekkor már lehet látni és ünnepelni. A rendezvény évről évre bővült, egyre több városlakó és érdeklődő vett részt rajta. Ma már igazi fesztivál jellege van, és a szervezők figyelnek arra, hogy lehetőleg minden korosztálynak és minden igénynek megfelelő legyen a programválaszték. Ezen a városi ünnepen részt vesznek a települések testvérvárosai is, bekapcsolódnak a kulturális programokba, gyakran szervezik meg az érintett partnervárosok fiataljainak vetélkedőjét is. A rendezvény időtartama és a programok tartalma miatt népszerű kikapcsolódási, szórakozási és sokszor művelődési forma. Az 1992-től megtartott (többnyire már háromnapos) „fesztiválon” alkalmanként több ezer vendég és helyi lakos fordul meg a város főterén az év legszínesebb programján. A Szlovák Nemzetiségi Napokat kiemelkedően méltónak tartották arra, hogy a települési értéktárba kerüljön.

Wéber Aladár munkássága (*Ballószögi települési Értéktár*)

Wéber Aladár 1874-ben született Balatonfüreden. Iskoláit Budán és Svájcban végezte. Apja Wéber Ede, svájci (Helvetia) származású tanító, vállalkozó, aki szakértelemmel rendelkező telepeseket hozott Kecskemétre, Ballószög pusztára, és az általa alapított Helvécia területére. s hozzáértésükkel előremozdították a szőlő- és gyümölcstermelést a Duna-Tisza közeli aranyhomokon. Az ország kertjévé tették ezt a vidéket.

„Wéber Aladár, amikor a Földintézet Helvétiaát megvette, a maga számára Helvétia sarkában, Ballószög vasútállomás tőzsomszédságában megvett egy 95 holdas buckás legelőt 60.000 koronaért. Ezt a hasznavehetetlennek látszó területet [...] addig semmire sem használták. Wéber Aladár fiatal erővel, kitartó akarattal olyan minta-szőlőgazdaságot teremtett a sivár homokon, melynek ma csodájára járnak és a vonat utasai álmélkodva nézik a szemük előtt elterülő földi paradicsomot. Amikor a hepehupás területet megvette, első dolga volt a dombos részeket a lapályos részekbe hordani, azután a gazdasága lábában megálló vonatokkal műtrágyát hozatni, s azokat az egész területen elszóratni. A haszontalan föld hasznossá lett. 1913-ban megkezdte a szőlőtelepítést, 25 hold szőlőt és 25 hold akácós erdőt ültetett. A szőlőfajták legnagyobb része Rizling, Izsáki Sárfehér, Muscat Otonel, Szlankamenka, Fehérbakar mind fehér fajták. [...] Wéber Aladár kezdetben egy kényelmes lakóházat épített magának, azután amint a szőlő hozama lehetővé tette, még egy lakóházat megfelelő mellékhelyiségekkel, nagy ló- és tehénistállót, négy cselédházat, pálinkafőzőt, pincét, melyben 2500 hl cementhordó és 6-700 hl falhordó fekszik. Épített postaépületet, melyben a postaügynökséget látja el. Vízajtásra hatalmas – messze ellátzó – szélmotort állított, mely hajtja a darálót, a körfűrész, a szecs-kavágót és egy 250 hl-es vízmedencébe a vizet szivattyúzza. Épített üvegházat, melyben korai virágok mellett szamóca, paradicsom, pálma, muskátli, borsó stb. díszlik nagyobb mennyiségben [...] Főleg kajszibarack, dió, körte és alma termesztésre fekteti a súlyt a szőlőn kívül. Állandóan kint lakik családjával a telepén és minden munkálatot személyesen irányít. Jókai Mór koszorús írónk „Aranyembere” lehetett olyan, mint Wéber Aladár, mindenhez ért, minden a kezére esik és szorgalmasan dolgozik. Mintagazda!” – írta róla Bende László A kecskeméti szőlő- és gyümölcstermelés története című 1929-es munkájában.

(h)

Varga Ilona

Joka XXII.

(részletek)

Anyica

Leghosszabb akkor a várakozás, amikor fölöttébb bizonytalan annak bekövetkezte, amire várunk. Ezt élték meg Janóék is a Sárközi-portán. Nem tudhatták, hogy az írnök nyargalonca elért-e időben Varkocsára az üzenettel. Vajon megkapták-e a hírt, hogy most kéne a segítség a tetőfedéshez? Bali ugyan szentül megígérte, hogy ha két nappal korábban hírért veszi a dolognak, elindul az embereivel Bötönyére, segíteni barátjának. De mi van, ha csak késve jutott a hírhez? Akkor – mivel vasárnap dologtöltő nap – csak hétfőn kelnek útra.

Janó már jó előre szerelésre kész állapotba hozta a tetőszerkezetet. Sőt több elemet előre összeácsolt, hogy gyorsabban haladhassanak. Mindezek ellenére még most hajnalban is talált mivel bíbelődni. A zsindeleknek valót válogatta, illesztgette, mérte. A leszabott gerendákat és léceket odahordta a ház lábához. Ebben a gyerekek és Nyica is segítettek, így aztán most nem volt más dolga, mint a várakozás. Úgy gondolta, meghúzódik a házfal hűvösebe. Megtámasztotta hátával a falat, s mi tagadás, elnyomta az álom.

Fertály órát is aligha aludt, amikor ismerős hangokra lett figyelmes. Gyermekait, Mirkót és Flarét hallotta odafentről. A túloldali házfal tetejéről érkeztek a hangfoszlányok. Janó először nagyon megijedt, hiszen magas volt a fal. Onnan leesve, akár nyakukat is szeghetnék. Óvatosan és csendben, hogy meg ne ijessze őket, ahhoz a szeglethez kúszott, ahonnan felnézhetett. Megnyugodva látta, hogy nincsenek egyedül. Ott ülnek és lógázzák ugyan lábukat a házfal szélén, de középen Nyica ült és mindkét karjával erősen fogja a két gyerek derekát. Nem eshettek le. A lábait Nyica egyazon ütemre himbálta, mint a másik kettő.

– Hát ez az! – futott át Janón a gondolat. – A harmadik gyerek...

Már csaknem felszólt nekik, de hallván, hogy éppen mi került szóba, úgy gondolta, jobb, ha továbbra is észrevétlen marad. Meglapult, és bizony: erősen figyelt.

– Tetszel ám az írnök úrnak. Tudod-e? – hallotta Mirkót.

– Honnan veszel ilyen butaságot?! – csattant fel Nyica, még a láblengést is ijedten félbehagyva.

– Tulajdon fülemmel hallottam... Lacika mondta. Ugye, Flaré? A te füled is ott volt.

– Tényleg ezt mondta... Meg azt is, hogy te egy gyönyörű szép nő vagy.

– Ilyet biztosan nem mondott, Flarécskám. Rám? Éppen, hogy nem vagyok olyan.

– Pedig ezt mondta szóról szóra. „Az a gyönyörű szép nő, a Nyica néni...” – így szólt rólad.

– Lenénizett? ...Az írnök?

– Ki beszél az írnookról? – mérgesedett meg Flaré. – Lacika mondta rólad.

– Ja, a Lacika – mosolyodott el Nyica. – Úgy értettem Mirkót, hogy az írnök lát ennyire sután.

– Annak is tetszel. Jól értetted Mirkót. Azt hitte, hogy te vagy a mostani anyukánk... – felelte Flaré. – De ne haragudj meg rá! – tette gyorsan hozzá.

– Azt aztán egyáltalán nem gondolta, hogy olyan gonoszféle vagy, mint azokban a buta mesékben – tette hozzá.

– De, ha azt hiszi, hogy a mostohátok vagyok, akkor minek koslat a szemével? Az egyáltalán nem tisztességes. Nemcsak velem nem, apátokkal szemben sem... Apátokkal főleg nem!

– Mit jelent az, hogy koslat? – érdeklődött Mirkó. – Szerintem semmi ilyet nem csinált. Végig velünk játszott.

– Az írnok? – csodálkozott Nyica.

– Jaj, dehogy! A Lacika!

– Hát ő hitte, hogy a mostohátok vagyok?

– Aha! Azt hitte.

– És mit válaszoltatok neki?

– Én mondtam volna, hogy nem, de ez – mutatott Mirkó hüvelykujjával a nővére – belém rúgott a szemével. Azután meg, amikor arról beszélt, hogy az apja úgy hiszi, téged nem vihet haza Lacikáéknak, mert te már a mi mostohánk vagy, még hazudott is neki. Pedig azt nem is szabad! Ugye? ...Azt mondta neki, de szemrebbenés nélkül ám, hogy jól tudja az írnok: te vagy a mi „mostani anyukánk”.

– Így mondtad-e, kincsem?

– Így – felelte büntudattal Flaré.

Maga lepődött meg legjobban, amiért nemhogy elmaradt a megszidása, hanem még jó néhány puszit is kapott arca Nyica felé eső oldalára, sőt a tenyerébe is. Nyica vidám lábkalimpálása is újra indult.

– Szóval ezt mondtad?

– Ezt! Téged csak ne akarjon elvinni tőlünk senki... Annyira, de annyira szeretlek! Köszönöm, hogy vagy – nézett az ég felé, amire újabb meghatott puszik záporoztak rá.

– Még puszikat is kap, pedig hazudott! – duzzogott Mirkó.

– Vannak hamis igazságok és becsületes hazugságok is – kapott egy puszit ő is az arcára. – Mamótól is hallhattad már... Tudod, ha valakinek gonosz mostohája volt – kérdezd csak meg Mamót – az én voltam. Ne is kérdezz, nem beszélek róla! De arra talán te is emlékszel, hogy milyen csúfságokat tettek velem ott a कंपनीában, csak mert más voltam, mint a többiek. A legtöbb kígyót-békát pont a mostoháim kiabálták rám. Amit most mondok nektek, jól jegyezzétek meg! Akkor tanultam. A rossz szándékkal mondott igazság többet árt, bármely hazugságnál. A jó szándékkal, vigasztaló, vagy önvédelemből ejtett hamis szavak szerintem nem is számíthatnak bűnnek. De csak akkor, ha nem ártanak vele másoknak. Mert a jó szándékú hamiskodás is árthat. Ezt se feledjétek! Ha tudtok, ne hazudjatok. Apátok vagy Mamó biztos ügyesebben magyarázná ezt meg. Flaré csak azt mondta most, amit a szíve diktált. Velem mindenesetre jót tett. Ha Lacika megerősíti az írnokot abbéli hitében, hogy a mostohátok vagyok, legközelebb nem kell bujkálnom előle... Különben is, szerinted kitek vagyok? – kérdezte Nyica.

Hosszú csend volt elsőre a felelet. Mirkó erősen gyúrta az eszét, de végül csak erre futotta tőle:

– Ezen így még nem is gondolkodtam... A कंपनीában én is mindig elszaladtam előled. Tényleg annyi ro..., annyi furcsaságot mondtak rólad. Azt is, hogy bolo..., hogy olyan bohókás vagy. Most meg olyan természetes, hogy velünk vagy... És persze olyan jó is! Mindent megcsinálsz nekünk, játszol velünk, szeretsz minket... Ha nem lennél velünk, akkor rettenetesen, de tényleg rettenetesen hiányoznánk. De, hogy mit kell mondani igaz szóval rólad, hogy kink és mink vagy, azt tényleg nem tudom.

– Jaj, Istenem! – sóhajtott fel Nyica. – Mennyire, de mennyire hasonlítasz édesapádra.

Mirkó is sóhajtott egyet, majd felcsillant a szeme. Hirtelen megtalálta a megfelelő választ.

– Te a Nyicánk vagy!

Flaré belekapott a szóba. Felnevetett és játékosan ismételtetni kezdte.

– A Nyicánk. A Nyicánk... Anyicánk! Nyica a mi anyicánk. Anyicánk az anyucink...

Erre persze Nyicában – aki menten paprikapiros lett a feje búbjáig – benn rekedt a szó. Mirkóból azonban rögvest kibuggyant.

– Anyica! Anyica!... Anyica, ott porzik az út... Jönnek!

– Jönnék! – kiabálták a gyerekek arrafelé, ahol az apjukat sejtették, szóval Mamó felé.

Ameddigre óvatosan lekecmeregtek az állványokról, Janó elinált. Nem akarta, hogy kiderüljön, mindent hallott. Mamó irányából lépegetett feléjük, amikor a hírrel hozzásiettek. El nem engedték volna Nyica kezét, szinte húzták. Szegény, azon nyomban visszakapta régi szép paprikaszínét, amikor Mirkó határozottan kijelentette:

– Anyicánk az új anyucink! – közölte, s tudta, hogy most nem hazudik, hisz a szívéből beszél. Aztán elrohant, hogy Mamónak is megvigye a hírt... Mindkettőt.

Nyica egész nap földre süttöt szemmel járt. Azt követően különösen, hogy kiderült, a Balival jött három ember közül kettő is igen fiatal. Amennyire az illendőség megengedte, most igyekezett távol tartani magát az építkezéstől. Mamó szavak nélkül is megértette tetéződő zavarát. Miközben az ebédet készítették, szóvá is tette.

– Nem te akartad, Anyica, hogy az új anyjuknak mondjanak, anyukájuknak tekintsenek... Azaz, dehogyis nem akartad! Amilyen jó lélek vagy, süttöt belőled. És elárulom neked, ha Tîca lát az égből, különb anyát ő sem szeretne a gyerekeinek. Igazi anyaként viselkedtél velük már a kezdetektől. Akkor is, amikor még nővérüknek tekintetted magad... Maguktól neveztek az új anyukájuknak. A szívükből jött. Kijárt neked.

– Nem is az zavar...

– Hát persze, hogy nem az.

– Az zavar, hogy Janó nem tudhatja, nem én erőltettem-e.

– Janó már sokkal jobban ismer annál, hogy ezt gondolja rólad.

– De Tîca miatt nagyon fájhat szegénynek.

– Szerintem meg ezt már elintézte magában. Tudod mikor? Amikor bekarcoltátok Tîca emlékét abba a keresztfába. Amikor a kezdedbe adta Mirkó csukós-kését, hogy te is róhass valamit a betűkből, amit csak ő ért közülünk. Azzal, hogy ő kért erre, azt mutatta, méltó vagy az ő szeretett felesége, a megboldogult Tîca emlékéhez. A gyerekekkel együtt farigcsálhattad azokat a jeleket. Hogy a csudában nem értetted meg? Hozzájuk is méltónak talált...

– Gondolod?

– Tudom... Ahogyan azt is, hogy olyan szerelmes már ő is beléd, mint te öbelé. De csakugyan úgy érzi, hogy öreg hozzád... És ne tagadjuk, tényleg jóval fiatalabb vagy nála. Pont azért, mert annyira szeret, találta ki magának önként azt az akadályt. Azért erőltetné, hogy ismerkedj meg minél több olyan fiatalemberrel, aki jobban illeszkedne hozzád, hogy tudd, miről mondasz le, ha feleségként mellé szegődsz...

– Ó, de buta vagyok! – szólalt meg újra egy kis idő után. – Hát te épp ezért feszengtél a minap és ezért feszengsz most is. Ezért is... A fiatalemberek miatt... Tudod mit? Bírom én egyedül is a főzést. Úgyis kemencét kell majd tapasztanunk rövidest. Láttam valamikor egy parasztházban olyan kívül fűtős szobai kemencét, amit sütésre, főzésre és fűtésre is használtak. Janó megkért a kemencekészítésre. Olyat akarnék csinálni majd veled együtt, hogy azt is eltanuld. Ahhoz kellene sok jól hajlítható ág. Elkezdhetnéd gyűjteni... Menj a mi erdőnkbe, a régi fakunyhónkhoz. Vidd magaddal... Vidd magaddal Anyica a gyerekeid is! Elleszünk nélkülük. Mirkó felmászatna fákra gyöngyért. Csak friss és hófehér fagyöngyöt szedjen! A lányod meg gyűjthetne veled farkastalpat, egérfarkúfüvet. Erdei málnalevelet is szedegess vele! Már felgyülemlett bennük némi hatóanyag. El lehet kezdeni velük a kúrát. Milyen szép lenne, ha amikor Baliék indulnának haza, már el is küldhetnék Örzse barátádnak. Most meg miért nézel rám ilyen szemekkel? A férje Janó barátjának mondja magát (és láthatod, valóban úgy viselkedik, mint a barátja). Akkor a felesége a te barátnéd, vagy barátnőd, ha úgy tetszik. Még egy dologra megkérlek, gyémántom. Vigyétek magatokkal Komát is! Úgy látom, szörnyen idegesíti ez a hatalmas kopácsolás.

Nyicáék úgy is tettek. Felszabadultan járták az erdőt. Koma élvezte, hogy kis időre megszabadulhatott a tyúk- és csibeóri feladataitól. És az a zaj, amit a mai jövevények csaptak, az sem esett jól a füleinek. Arra az érzésre emlékeztette, amit akkor szerzett, amikor egyszer a fakopácsoló madár a fejére szállt. Többször is bekopogtatott. (A kobakján!) Örömeiben sokszor visszaszaladt alkalmi szabadítójához, Nyicához, hogy szeretetének jelét adja.

Az erdő az ő ugatásától és a gyerekek kiabálásától volt hangos.

– Gyere ide, Anyici, azt hiszem ez az egérfarkú! De lehet, hogy tévedek.

– Itt vagyok fent, Anyica! Dobok le párat. Szerinted friss? Jó lesz? Szedjem?

– Anyu, gyere itt egy jó nagy vessző. Lemetsszem?

Máskor meg ő kiáltott.

– Gyere, Mirkó! Ott fenn van egy hatalmas gyöngycsokor. Csak óvatosan mássz, nehogy leess! Azt én nem élném túl.

Egyszerre Koma izgatott, de visszafogott morgására és furcsa viselkedésére lettek figyelmesek. Óvatosan, lassan, a földhöz lapulva haladt előre. Követték, amíg egy erdei tisztáshoz nem vezette őket. Egy őzike lelegészett a kellős közepén. Amikor meglátta őket, tett feléjük két bátortalan lépést... Majd, hogy lélegzetvisszafojtva a helyükön maradtak, még két lépést közeledett. Ekkor azonban az egyik bokorból egy őzbak ugrott elő, menekülőre fogva. Az őzike, mintha bocsánatot kérne, akként bólogatott a fejével, majd hanyatt-homlok rohant utána.

– Zsike volt! – mondta repeső örömmel Flaré.

– Hát ki más lett volna? – ugatta Koma.

– Párta talált... – érzékenyült el Nyica.

Mirkó azonban egy tisztás széli fára függesztette a szemét.

– Tudod-e, Flaré, mi ez a hely? Nézd azt a fát!

– A Tica-tisztás... – csodálkozott rá Flaré. – Hát nem gyönyörűséges, hogy pont itt, a Tica-tisztáson leltük meg Zsikét. Hogy pont idejár legeleszni.

– És miért Tica-tisztás ez? – kérdezte óvatosan Nyica. Félt, hogy valami fájdalmat kavar.

– Apuval neveztük el anyukánkról. Az első időkben, amikor apuval az erdőt jártuk. Ott pihentünk meg azon fa alatt, amikor elfáradtunk. Apa kicsit el is aludt... Olyan szép és békés volt itt minden. Akkor neveztük el így.

– Gyere, Anyica! Menjünk oda apu fájához. Pihenjünk egy kicsit. Elfáradtam – mondta Mirkó.

– Én is... Na, ne húzasd magad, Anyuci! – szólt rá Flaré.

És kézen húzva, odavezették, s leültették a lombok hűvösébe.

Miután leheveredtek, elbűvölten hallgatták a madáracsicsergést, figyelték az ide-oda szálló pillangókat, szagolták a csodás illatot. Aztán Nyica arra lett figyelmes, hogy mindkét oldalról a karjára hajolva elszunyókáltak a gyerekek. A karja volt a párnájuk. Mozdulni se mert, nehogy megtörje a varázst... Mert, hogy varázslatos ez a nap, az biztos. Mamó szavai munkálkodtak benne. Csakugyan ostoba volt, hogy nem értette, hogy mit jelentett az, amikor Tica nevére kapta meg Janótól a bicskát. Akkor is érezte az esemény jelentőségét. Érezte, de nem értette meg. Az is melengette lelkét, amit Mamó arról mondott, hogy a gyerekek édesanyja sem kívánhatna nála különb pótanukát. Ő Janóval ellentétben, most hallotta Mamótól először. Hirtelen azt kezdte vadul mérlegelni: lehet-e véletlen, hogy pont ma jutott el a Tica-tisztásra? Ráadásul Flaréval és Mirkóval. Arra jutott, hogy ez valóban nem lehet véletlen. Valamiféle égi jel. Talán egy édesanyai, egykori feleségi beleegyezés? Soha nem érezte magát ennyire nyugodtnak és boldognak, mint amikor e sejtés beléféskelt. Ez a tisztás valóban olyan, amilyennek a mennyei békét sejtő ember... E meggyőződésében az sem ingatta meg, hogy a lábainál elterült Koma fülrepsző hortyogásba kezdett.

Tűsarkú

A Szent Márk tértől nem messze álló egyik palota előterében pillantott meg. Meglepődött, hiszen még csak nem is remélte a találkozást, magam viszont a legapróbb részletekig megterveztem azt. És még pazar ürüggyel is rendelkeztem, hiszen éppen ő hívott meg a facebookon keresztül, egyike voltam a témérdek internetes ismerősének.

– Hát te itt? – kérdezte.

– Érted jöttem – feleltem és rámosolyogtam, azután pedig komoly hangon hozzátettem: Meggyőztem a szerkesztőmet, hogy térítse meg az útiköltségemet. Írok majd egy beszámolót, a kiállítást ugyanis nagyon érdekesnek találtam.

– Kitűnő, bemutatlak az alapítványunk vezetőjének.

– Megköszöném... Mikor futottunk össze utoljára mi ketten?

– Valamikor télen, azt hiszem.

– Igen, valószínűleg tényleg akkortájt.

Februári vasárnap volt, Enrico fekete BMW-jével közelítettük meg a barcolai teret, ahová ebéd utáni tengerparti sétára indultunk. A feszültség már a közlekedési eszköz megválasztása körül megnőtt, a legharsányabb Antonella volt, aki a bátyjának egész úton szemrehányásokat tett és folyton azzal nyaggatta, hogy miért jöttünk autóval, amikor a tömegközlekedést is használhattuk volna, az ugyanis környezetbarátabb és parkolási nehézségeink sem lennének.

A sofőrnek magasan a contovellói meredély tetején kellett helyet keresnie, ahová a férfiak közötti szolidaritás jegyében én is elkísértem. De hiába, tőle is megkaptam, hogy olyan helyen kénytelen hagyni a kocsiját, ahol sérülés érheti azt.

– Talán mégiscsak jobb lett volna busszal jönnünk – szúrtam oda neki finom mosollyal, ő meg csak rosszkedvűen összevonta a szemöldökét.

– Ilyen derült napon szinte kötelező elsétálnunk a Miramare-kastélyhoz – jelentette ki Antonella.

Kézen fogtam, elindultunk. A másik kettő lemaradozott. Yuliya magassarkúja nem volt a legmegfelelőbb viselet, hogy a gránitkockákból kirakott rakparton járjon vele.

– Enrico azt mondta nekem, hogy Yuliyát figyelmeztették a munkahelyén, a művészeti alapítványnál – folytatta Antonella –, hogy ne járjon tűsarkúban dolgozni, mert a lépékdése zavarja a munkatársakat. Nos, ez a nő egy szent a maga nemében, hogy elviseli a párját. Triesztből minden nap elvonatozik Velencébe csak azért, hogy együtt lakhasson a férjével. Két óra vasúton. Ő meg ilyen csúnyán bánik vele. Egykor velem is épp így viselkedett. Mindig megalomániás volt. Anyuci kisleány.

Sóhajtottam. Antonella családja nem volt túlzottan az ínyemre, az anyja vasárnapi ebédjein csak kötelességtudatból vettem részt, hogy az özvegynek legalább heti egy napját megszépítsük. Addig a napig sem tudtam elfeledni az anyósom megjegyzését. Ez a nem sokkal korábbi február 10-éhez kötődött, amely a foiba-gyilkosságok¹ áldozatainak és az olasz exodusnak az emléknapja². Véleménye szerint az én őseim voltak a hibásak azért, hogy a családjával el kellett hagyniuk isztriai szülővárosukat, amelyet 1945-ben foglaltak el a titoisták és azután elkezdtek vegzálni a lakosokat.

– Minden éjszaka szétépték apám halászhálóit – panaszkodott.

Enrico ekkor rosszmájúan felröhögött, Antonella félrenézett, Yuliya pedig azt sem tudta, miről van szó. Ukrajnából érkezett, ezért nem ismerte a trieszti torzsalkodásokat.

A városi lokálban a délutáni teázás során köhögni kezdtem, nyilvánvalóan megfáztam. Isten tudja, hogy az immunrendszerem meggyengüléséhez nem járult-e hozzá a stressz, amit az utóbbi időben az egész fogadott rokonságom okozott nekem. Minden vasárnap az anyósomnál elköltött ebéd után együtt eljártunk sétálni és ittunk is valamit. Igyekeztem

felmelegíteni magam a mézes teával, Enrico pedig fontoskodott, hogy a Triesztben kapható legkiválóbb cabernet sauvignont issza. Eközben szemmel láthatóan elég jól megfedkezett a tényről, hogy a szőlőt karsztvidéki szlovén vagy friuli kezek nevelgették.

– Lázás vagyok – mondtam másnap Antonellának, mielőtt elindult a munkahelyére. – Így jártam, az idei filmfesztivál elúszott. Jövőre beoltatom magam influenza ellen.

– De hiszen tudod, hogy az oltás káros és amúgy is a multikat támogatod vele.

Vegán étrendje sok minden egyébbel is járt, többek között meg volt győződve arról, hogy egészséges életmóddal valójában minden kórságot elkerülhetünk.

– Élj egészségesebben, mondj le a húsról, meg a cukorról és minden oké lesz. Nézz meg engem, most sokkal jobban érzem magam.

– Kérlek, vegyél nekem a patikában egy doboz aszpirint – fordultam hozzá, miközben búcsúzkodott.

– Menj csak magad érte abba a méregraktárba – szolt vissza és becsukta maga mögött az ajtót.

Ezúttal ezt zokon vettem. Tényleg magamnak kellett kivánszorognom az utcára gyógyszerért, még szerencse, hogy a patika éppen a lakásunk alatt volt. Mire estére visszatért, már ő is berekedt.

– Kérsz egy aszpirint? – kérdeztem.

Hallgatott. Rosszkedvű volt. Tökéletesen egyívásúak voltak a bátyjával, habár ezt a világeért sem akarta elismerni. Ha valami nem a tervek szerint alakult, egyikük sem bírta sokáig cérnával.

– Hm, én is lázas vagyok – állapította meg, amikor a hóna alól kihúzta a hőmérőt.

– Prima, akkor gondoskodhatunk egymásról pár napig.

– Hiszen látom, hogyan gondoskodsz te az egészségedről. Minden lehetséges disznóságot magadba dobálsz.

– Neked pedig az egészséges életmód nyilvánvalóan nem segít túl jól elkerülni a betegségeket.

Erre még inkább felkapta a vizet. Kiborult és elkezdett szidalmazni.

– Anyámnak igaza van, amikor azt mondja, hogy az erdőben bujkáló *družbe* elvtársak igazi barbárok voltak. Fosztogatták a házakat, megerősakolták a nőket. Látszik rajtad, hogy az ő vérük folyik az ereidben. Ízlik neked a véres hús, élvezkedsz a betegségesen, szégyelled magad!

– Ide figyelj, ha így akarsz élni, akkor csomagolj össze és menj! A lakás az enyém és itt nem vagyok hajlandó ezt eltűrni. Hiszen még a vegánságodat is alig viselem el, két külön vacsorát kell főznünk, még saját hűtőt is szereztél magadnak. A békesség kedvéért hallgattam, ettem a gezemicéidet, de most már elég!

– Betegen dobsz ki az utcára? – vont kérdőre patetikusan.

– Enrico jöjjön el érted és költöztessen vissza anyádhoz. Komolyan gondolom.

Másnap Enrico tényleg eljött érte a fekete BMW-jével. Amikor megláttam a lakásajtó előtt, felszólítottam, várakozzon kint.

– Mit tettél? Eljutott az agyadig, hogy össze fog omlani? Nézd, hogyan könnyezik és szipog. Amikor megismertünk, azt hittük, rendes ember vagy.

Hallgattam. Antonella eközben az ajtó elé cipelte a holmiját.

– Isten veletek és üdvözlöm anyátokat. Te meg inkább törődj Yuliyával – mondtam és rájuk csaptam az ajtót.

– Átkozott *ščavo*³, mőresre tanítalak még! – üvöltötte és elkezdte ököllel verni a lakásajtót.

A következő napokban kezdtem egyre jobban érezni magam. Enricónak nem volt se híre se hamva. Nem várt meg a ház előtt, hogy elagyabugyáljon, és a lakótömb előtt leparkolt robogómban sem tett kárt.

– Megkérdezhetem, hogy telt a következő vasárnapi ebéd, amikor már nem voltam közöttetek? – érdeklődtem Yuliyától, amikor a hivatalos esemény végeztével egy pillanatra a palotából kiléptünk a csatornához.

– Ah, fuldokolt a könnyektől, mert elhagyta. Az anyja meg azt mondta, hogy csak van valami jó abban, hogy megszabadult ettől a *ščavótól*, aki nem értette meg.

– Hogy én nem értettem meg? Ő lett egyre türelmetlenebb.

Néhány pillanatra elhallgattunk.

– És mi van veletek, Enricóval?

Hülyének tettettem magam. Már egy hónappal azelőtt kiszúrtam, hogy megváltoztatta az állapotát a facebookon.

– Nem vagyunk együtt. Amíg csak kellemetlenkedett, még valahogy megvoltunk. De, amikor a számítógépén megtaláltam a levelezését egy nőcskével, nyilvánvalóvá vált számomra, hogy megcsal. Összecsomagoltam.

– Ma mész vissza Triesztbe? Elmegyünk együtt a Santa Lucia állomásig?

– Lehet róla szó, de lassabban kell majd lépned.

És tényleg, ezúttal is túsarkú cipő volt rajta.

Mukics Dusán fordítása

Jegyzetek:

¹ A foibák mély, természetes karsztvidéki víznyelők, ezekbe dobták olasz nemzetiségű áldozataikat a jugoszláv partizánok és az állambiztonsági szervek a második világháború második felében, illetve közvetlenül a háború után.

² 1947. február 10-én írták alá a második világháborút lezáró párizsi békeszerződéseket, amelyek értelmében Olaszország Jugoszlávia javára lemondott Júliai Krajináról, Isztriáról, a Kvarner-öbölről és Dalmácia bizonyos részeiről. Az 1960-as évekig a becslések szerint mintegy 200-300 ezer isztriai és dalmát olasz emigrált a jugoszláv területekről.

³ Sértő megjelölés a szlovénekre trieszti olasz nyelvjárásban. Eredete: schiavo – „szláv, szolga”.

Újraindult a Rom Som folyóirat

Újraindult a *Rom Som*, ezzel kezdte a folyóirat bemutatását a *Szentandrásy István Roma Művészeti Galériában* Nagy Gusztáv főszerkesztő, író, költő, műfordító. Szerkesztőtársai Szolnoki Csanya Zsolt és Brém Nagy Ferenc. A folyóirat kiadója a *Roma Galéria Egyesület*. A bemutatón elmondták, hogy a *Magyar Kultúráért Alapítvány* támogatásának köszönhetően jelenhet meg újra a folyóirat, egyelőre hat hónapig. Nagy Gusztáv elmondta, hogy ma pontosan ugyanazok a céljai a folyóiratnak, amik mindig is voltak: fórumot teremteni a roma irodalmároknak, hiszen kevés a publikálási lehetőségük. De romákat érintő tudományos írásokat is közölnek, a képzőművészekről, zenészekről, színészekről, a színházakról sem feledkeznek meg. A lap 500 példányban jelent meg, eljut a Keresztény Roma Szakkollégiumokba, egyetemekre, középiskolákba és tanodákba.

A holokauszt áldozatainak magyarországi emléknapja

2000. január 18-án a budapesti gettó felszabadulásának 55. évfordulóján tartott sajtótájékoztatón hangzott el először az oktatási miniszteri kezdeményezés, mely szerint a középiskolákban azon túl minden évben holokauszt-emléknapot kell tartani. A 2000/2001-es tanévtől kezdődően a mindenkori tanév rendjében is rögzítették: április 16. a holokauszt áldozatainak emléknapja. Az időpont a hazai zsidóság gettókba zárásának 1944. évi kezdetére utal. A megemlékezés idővel túllépett az iskolák kapuin, s a holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapjává vált...

A huszonegy éves péksegéd behívó parancsa – mivel katonaköteles zsidónak minősült – munkaszolgálatos, „muszos” alakulathoz történő bevonulásra szól. Amikor a vasútállomáson elbúcsúzott testvéreitől, szüleitől és nagyapjától, átfutott az agyán, hogy többé talán sosem látja őket. Háború volt, tudta, hogy a fronton kaszál a halál. Több hősi halottról szóló távirat is érkezett már, amik a nem zsidó szomszédságot borították gyászba. Egy pár napos szabadságra hazaengedett honvéd suttozta el neki a falu kocsmája előtt, hogy önáluk aknamezőre küldtek egy muszos szakaszt, hogy így hárítsák el a telepített utakadályokat. A felrobbant aknák és halott „segéderők” nyomán vonult át aztán sértetlenül, libasorban a század. Nem hitte el, egyikének gondolta a számtalan rémisztgetésnek, amivel az utóbbi időkben őket riogatták. Aztán megtapasztalta, hogy a „lapátos”, fegyvertelen segéderőket jószerevel senki, semmi sem védi. Kivételes szerencséje volt. Rövidesen átvezényelték az egységét, és egy rendkívül tisztességes parancsnok keze alá kerültek, aki munkaszolgálatosokkal szemben is megkövetelte az emberséges bánásmódot. Még a nyilas időkben is! Épségben került haza. Az a sejtés, hogy nem látja többé az övéit mégis beteljesült. Az otthon maradottakat egytől egyig elpusztították a haláltáborokban. Auschwitz volt számukra a végállomás. Ott állt egy szál magában. Csaknem beleőrült... Aztán alig egy év múlva találkozott egy koncentrációs táborból visszatért, tőle egy évvel fiatalabb lánnyal, akinek csak egy rokona maradt a családjából. Sok megélt szörnyűséget elmesélt, betegen jött haza. Korábban fodrásztanuló volt, országos versenyeken is nyert. Vigaszai lettek egymásnak, alig pár hónap múlva házasságot kötöttek. Mindketten örültek, hogy egymásra leltek. Tervezték a jövőt... Az ifjú asszony azonban kevesebb, mint egy év múlva elhalálozott. A lágerből hozott betegsége végzett vele. A férfi újra ott állt egyes egyedül. Embertelen terhek neheztedek rá megint.

A vívó, amikor magyar zászlók erdejében, a magyar himnusz hangjainál aranyéremmel a nyakában integetett az amszterdami, majd a Los Angeles-i olimpia után is a csapatot váró tömegnek, a nemzet hőse volt. Nem is bocsátották meg neki, amikor bevonultatták. Szadista parancsnokok kezére került. Sok-sok megaláztatást, kínzást kellett elszenvednie. „Megtáncoltatni a zsidót!” adta ki a parancsot az egyikük. Még egy fennmaradt levelében is eldicsekedett vele: „egy ideig volt benne tartás, de amikor a szakaszvezető jól elpofozta a fejét, megszelídült...” Több-ször is megverették a keretlegényekkel, hogy nehogy már különbnek érezze magát. Amikor már jártányi ereje sem maradt, tüdőgyulladást kapott. Egyes források szerint, amikor magas lázzal a táborigorban otthont adó bunkerből parancsnoka kivitette a fagyba, meztelenre vetköztette és forró vízzel öntöztette. A lábai lefagytak, a tüdőgyulladása elhatalmasodott rajta, és sorsára hagyták. A doni áttörés során szovjet

Pilinszky János

Ravensbrücki passió

*Kilép a többiek közül,
megáll a kockacsendben,
mint vetített kép hunyorog
rabruha és fegyencfej.*

*Félelmetesen maga van,
a pórusait látni,
mindene olyan óriás,
mindene oly parányi.*

*És nincs tovább. A többi már,
a többi annyi volt csak,
elfelejtett kiáltani
mielőtt földre roskadt.*

Székely Magda

Az ítélet

*Nem enyhülhetek, mert helyettük élek,
akikben többé nem kelhet bocsánat.
Ők nem változnak. Mint a föld a követ,
úgy viselik a mozdulatlan vádat.*

*Tavaszdodik. Én eszem és növekszem.
Az eleven hús élőhöz hajolna,
kapaszkodnék a létező világhoz,
mint növény a karóra,*

*de úgy kell élnem, könnyörtelenül
és enyhületlen, ahogy ők halottak.
Meg kell maradnom, mint földön a kő,
igazságukban meg nem ingatottnak.*

*Heged a föld, kihalított helyük
a születőkkel lassan megtelik,
minden nyomukat benövi az élet.
Magam vagyok az utolsó ítélet.*

kézre került élőhalott társaival együtt. A vörös hadsereg egyik tisztjének állítása szerint félholtra korbácsolva került a Davidovka közelében lévő szovjet gyűjtőtáborba, ahol már nem tudtak rajta segíteni. Harmincnégy évesen hunyt el.

A hetvennégy éves férfi szülővárosa egyik jó nevű fuvarosa volt. Felsőbiskolai tanulmányait az első világháború szakította félbe. 1916-1918 között egy honvéd gyalogezred kötelékében teljesített frontszolgálatot, előbb az orosz, majd az olasz hadszíntéren. Leszerelése után kereskedői pályára lépett, szállítócéget alapított, amelynek révén, hosszú évek szorgos munkája nyomán a város legjelentősebb fuvarozójává vált. Megbízhatóságára és szakértelmére bizonyosság, hogy huszonhárom éven át az IBUSZ Gyorsárugyújtó alvállalkozásának ő volt a helyi kizárólagos partnere. Amikor a MAV elindította háztól házig szolgáltatását, a város fuvarosai közül épp az ő – akkor már fiával közösen vezetett – cégével kötöttek hosszú távú szerződést. Magyar nemzeti érzelmeiről is közismert volt. Adományaival támogatta egyebek mellett az I. világháború hősi halottai emlékműveinek létrehozását, a visszacsatolt területek magyarságát segítő Magyar a magyarért! akciót, a Horthy Miklós Nemzeti Repülőalapot. 1943 nyarán újsághirdetésben jelentette be, hogy társtulajdonos fia, üzletágvezetője, könyvelője, pénzbeszedője és néhány más munkatársa is bevonult katonai szolgálatra, hajlott korára tekintettel már csak kisebb helyi fuvarozást vállal... Egy évvel később feleségével és unokáival egy marhavagonba nyomorítva megérkezett Auschwitzba. Kora miatt nejevel és sorstársaikkal együtt szemtanúk szerint a vasúti rámpáról egyenesen a gázkamrák felé terelték... A város polgármestere a szállítmányozási vállalathoz (ha az elszállított tulajdonosát nem is, de tulajdonát értékesnek tekintették) egy keresztény vállalatvezetőt nevezett ki.

A huszonhárom éves lány gyerekkora gyönyörűen telt egy nem vallásos zsidó értelmiségi családban. Az elemi iskola mellett egy angol-magyar iskolába is járt nyelvet tanulni. Középiskola tanulmányait a Baár-Madas Református Leánynevelő Intézetben végezte. Tandija egy részét magántanítványok oktatásával maga kereste meg. Voltaképpen csak az erősödő antiszemitizmus tette hívő zsidóvá. Nem tagadhatta meg ősei vallását. Csatlakozott a cionista mozgalomhoz, erőteljesen vett részt a zsidó ifjúsági szervezetek munkájában, nagyon gyorsan és nagyon jól megtanult héberül. Olyannyira, hogy verseket is írt ezen a nyelven. Bevándorlási engedélyt kért és kapott a britektől Palesztinába. Ott elvégzett egy mezőgazdasági szakképző iskolát egy kibucban (afféle mezőgazdasági kommunában). A háború kitörése után egy zsidó félkatonai szervezetbe is belépett, fegyveres kiképzést kapott, majd belépett a palesztinai angol hadseregbe is. Ejtőernyős és rádiós kiképzést kapott, majd néhány társával bevetésre indították Magyarországra. Azzal a feladattal dobták le őket, hogy az antifasiszta szövetségesek lelőtt repülőgépei legénységét segítsék át jugoszláv területre. Azért esett rájuk a választás, mert jól ismerték az országot, a nyelvét és szokásait, s mert harcolni akartak szülőföldjük szabadságáért. Magyar földre lépve a csendőrök elfogták őket. Kegyetlenül megkínózták a lányt is, majd átadták a német kihallgatóknak. A nyilas hatalomátvétel után elítélték és kivégezték.

A hétéves kislány iskolába járt. Naponta több kilométert talpalt a cigányteleptől oda és vissza is. Szeretett iskolába járni. Osztálytársai eleinte ugyan gúnyolták, félrehúzódtak tőle, de amikor a tanító úr többször is megdicsérte jó feleletéért, megenyhültek. Volt, aki még a magával hozott uzsonnát is megosztotta vele. A háborúban az bosszantotta leginkább, hogy megszűnt az oktatás, nem mehetett az iskolába. A telepen mindenki ideges volt. Még a szokásosnál is jobban éheztek. Félve nézték az eget, mert a faluban megszólaló légószirénák hangját odavitte a szél. Sokszor látták is a gépeket, de mindig elhúztak felettük, nem a vályogvískó pusztítása miatt jöttek. Halálos terheik robbanását

is hallották, ahogy a lelövésükre szolgáló gépágyuk hangjait is. Más-kor német tankokat láttak vonulni. Újabban már visszafelé. A felnőttek mondták, közeledik a front. És csakugyan ő is egyre közelebről hal-lotta a csatazajt. Hogy ne felejtse, a hóba rajzolta a betűket, szavakat. Számokat is írt, kivont, szorzott és osztott. Amikor a katonák jöttek ak-kor is éppen összeadással bíbelődött. A tábori csendőröknek piros-fe-hér-piros csíkos karszalag volt a karjukon egymást keresztező zöld nyilakkal. Üvöltöttek, ahogy a torkukon kifért. Olyan szavakat, amiket a tanító úr körmösökkel szokott büntetni az iskolában. A viskókból puskatussal verték ki az öregeket, akik nem tudtak elég gyorsan futni. Lövöldöztek is egyet-kettőt. Nem vitték messzire őket. Amikor megér-keztek és odalökték őket is a már ott álló nagyobb csoporthoz. Néhány fiatal nő csecsemőjét szorongatta. Apukáját a csoport másik végére po-fozták. És rájuk emelték géppisztolyaikat. Lövésre készültek. A kislány még megszólalt a sortűz előtt: Csendőr bácsi, én jól tanulok! Mit sem ért. Halomra lőttek egytől egyig mindenkit, csecsemőtől öregapóig.

A negyvenhat éves orvost általános tisztelet övezte. Édesapja is a környék szeretett doktor ura volt. Tőle vette át a praxist, amely a szoms-zédos falvak körorvosi tisztével is járt. A környék földbirtokosai és értelmisége már nemzedékek óta baráti viszonyt ápolt a családjával. Nagybátyja is itt élt a faluban (ekkor már a temető lakója), dicsőségét úgy a helyi izraelita hitközségre, mint az egész településre átsugározta. Az első világháborúban katonatisztként, végén már ezredparancsnok-ként harcolt, s az ezredességig vitte. Hősies helytállásáért a király a legmagasabb kitüntetésekkel és nemességgel jutalmazta. Unokaöccse, a „kisdoktor” a legszegényebbeket ingyen is kezelte. Barátai a helyi és a vármegyei ismerőseiket mozgósítva összefogtak, és a zsidótörvények korlátozásai alóli mentességet intéztek számára. Ez azonban csakis személyére vonatkozott, a családjára nem. Amikor a falu teljes zsidó la-kosságát marhavagonokba zsúfolták, a falu számos nem érintett lakója is ott szorongott az állomáson, hogy búcsút vegyen tőlük. Sírva könnyö-rögtek, hogy legalább ő maradjon. A doktor úr azonban ennek és men-tesítő iratainak ellenére felszállt a halál vonatára. Bepréselődött azok közé, akikről a Magyar Közlöny három év múlva azt írta: „Auschwitz-ban, 1944. június 17-én eltűntek”.

A harminckilenc éves nőt 1944 novemberében nyilasok hurcolták el a lakóhelyéről. Hiba volt, hogy hazament, de elrejtett ékszereit akarta magához venni. Talált egy kapcsolatot, amelynek révén őt és hatéves kisleányát átvitték volna a Jugoszláv határon. Ezt kellett volna megfizetnie. A „kedves” szomszéd azonban, akire a család értékeit rábízta, ajtót és szívet sem nyitott. Bentről kiabálta ki, hogy ha nem kotródik el, tele-fonál a hatóságoknak. A nagyobbik fia munkaszolgálatra vonult. Mi-vel bujkált, levelet sem kaphatott, azt sem tudta: él-e még. Férjéről sem hallott semmit. Az októberi nyilaspuccs óta bujkáltak. Úgy gondolták, ha kétfele indulnak, több esélyük lehet. Tizenöt éves lánya az apjával indult vidékre. (Nem tudta, hogy már elfogták őket is. A férfi tudott csak elmenekülni, lánya a gettó szörnyű körülményei közé került. Ro-konok, családtagok nélkül, egyedül küzd a túlélésért.) Nem hordtab a sárga csillagot. Amikor kilépett a kapun csaknem belebotlott a két nyilasba. Futni kezdett. Ez tette gyanússá... Dachaubá deportálták. Amikor közeledett a front, az SS a terhelő dokumentumokat elégette. A még munkaképesnek ítélt foglyok nagy részét vagonokba terelve vit-ték nyugatabbi lágerek felé. Az a vonat, amelyben ő ácsorgott napok óta, München felé indult. Landsberg és a célállomás között április 27-én légitámadás érte a vasútvonalat. A kialakuló kavardás alkalmasnak tűnt a szökésre... Gépfegyver találat érte, halálos sebet kapott. Keve-sebb, mint két héttel a háború vége előtt!

Csak néhány sors a több mint félmillióból.

Pilinszky János

Harbach 1944

*Újra és újra őket látom,
a hold süt és egy rúd mered,
s a rúd elé emberek fogva
húznak egy roppant szekeret.*

*Vonják a növő éjszakával
növekvő óriás kocsi,
a testükön a por, az éhség
és reszketésük osztozik.*

*Viszik az utat és a tájat,
a fázó krumpliföldeket,
de mindennek csak súlyát érzik,
a tájból a terheket.*

*Csak szomszédjuk esendő testét,
mely szinte beléjük tapad,
amint eleven rétegekben
egymás nyomában inganak.*

*A falvak kitérnek előlük
és félre állnak a kapuk,
eléjük jött a messzeség és
megtántorodva visszafut.*

*Térdig gázolnak botladozva
facipőiknek alacsony,
sötétben zörrenő zajában,
mint láthatatlan avaron.*

*De törzsük már a némaságé.
Magasba mártják arcukat,
feszülten mintha szimatolnák
a messze égi vályukat.*

*Mert fogadásukra már készen,
akár egy megnyíló karám,
kapuit vadul széttaszítva
sarkig kitarult a halál.*

Hegedűs Sándor

Többes identitás egy művészi életpályán

Interjú Péntek Orsolyával

Az Újbuda Galériában március 21-én tartott eseményen íróként és festőművészként egyszerre lépett a közönség elé. A könyvbemutató és kiállításmegnyitó egybeesése véletlen, mégis szinte sorsszerű, és hűen tükrözi a két művészeti ág összefonódását az alkotó életútján. Az *Andalúz lányai* második kiadása és a második *Velence sorozat* képeinek kiállítása alkalmából beszélgettünk a művésszel.

– Nemcsak művészként jellemző Önre a többes identitás, hanem családi kötődését, származását illetően is. A helyi nemzetiségi önkormányzatok megalakulásakor szinte elsőként regisztrált horvátként Óbudán, és azóta is aktív tagja a közösségnek.

– Az egyik nagymamám horvát volt. Nagyon szoros kapcsolat fűzött hozzá, sokat voltam nála Pécsen, illetve a horvát rokonokkal is sok időt töltöttem Zágrábban. Első emlékeim egyike a kétnyelvűséggel kapcsolatos: emlékszem, ahogy a homokozóban próbálom megértetni magam magyarul egy hozzám horvátul beszélő gyerekkel, majd felfogom, hogy mi más-más nyelven beszélünk, és hogy ha mondani akarok neki valamit, nyelvet kell váltanom. Másfél éves voltam ekkor. A másik, budai nagymamám ugyanakkor lengyel-német gyökerű lévén sokszor németül beszélt. Apám német-angol tolmács, szakfordító volt, baráti köre németekből állt, a budai otthonunkban mindennapos volt a német szó, tehát a gyerekkoromat három nyelv határozta meg, és hozzászoktam, hogy néha hirtelen kell váltani.

– A többnyelvű környezet, horvát és német felmenőkre is visszatekintő származása magyarázza a többes kötődést, de honnan ered a festőművészi és írói alkotói pálya?

– Ide is egyértelműen családi indíttatás vezetett. Nem volt számomra kérdés, négyévesen bejelentettem a családnak, hogy képzőművész leszek, amin nem is lepődtek meg. A családban művész közeg vett körül. A budai nagymamám zongoraművésznak készült, kezdődő pályáját a háború tette lehetetlenné. Művészi szinten zongorázott, magas szintű zenei kultúrával rendelkezett, de a képzőművészet iránt is érdeklődött. Operába, Zeneakadémiára, kiállításokra jártak nagyapámmal, beutazták Európát, ahogy a Kádár-korszakban lehetett, háromévente. Nagyapám írónak készült, nálam vannak a kéziratban maradt művei, őt ugyanis osztályidegennek minősítették akkor. A horvát nagymamám orvosi egyetemi tanulmányait szintén a háború szakította félbe, ő emellett nagyon magas szinten festett, olajképeket, tájképeket készített. A nagybátyám fotós volt, a családhoz hasonló érdeklődésű baráti kör járt, köztük grafikusok, fotósok. Egy házban laktunk, ebbe nőtem bele: zenét hallgató, kiállításra járó és olvasó család volt a miénk, erre én erősen rezonáltam.

Tizenöt éves koromban nagyon súlyosan megbetegedtem, és ez olyan sokkot jelentett, hogy utána hónapokig nem tudtam rajzolni. Ekkor kezdtem írni, de még sokáig nem gondoltam erre hivatásként. Huszoneves koromig továbbra is tanultam rajzolni, a képzőművészeti szakképzést megkaptam, az ideálom azonban az uomo universale volt. A festés mellett a kultúrtörténeti pálya vonzott, ezért végül történelem szakon végeztem. Közben már publikáltam: megjelentek az első

írásaim, novelláim, 2002-ben a verseskötetem, én inkább mégis az első regényem, *Az Andalúz lányai* megjelenésétől, 2015-től tekintek magamra íróként. Csaknem tíz évet dolgoztam a regényen, az olvasók és a kritikusok részéről egyaránt nagy visszhangja volt.

– *Ez egy trilógia első része, 2017-ben követte a Dorka könyve, 2020-ban a Hóesés Rómában. Hogyan rendeződnek ebben a családi történetek, önéletrajzi elemek?*

– Ez a három regény egy monarchiatrilógiát alkot, a szokatlan benne az, hogy nincs sorrendjük, nem kell az elsővel kezdeni az olvasást. Az első regényben utalások történnek a családtörténetre, de nem ez van a fókuszban. A családtörténet legrégebbi rétege, a monarchiatörténet, az ükapák, dédapák, szépapák története a második kötetben rejlik (*Dorka könyve*), az ezt követő rész az anyák nemzedékének sorsát meséli el (*Hóesés Rómában*). Az időben harmadik rész tulajdonképpen az első kötet, ez tartalmaz sok önéletrajzi elemet, de nem vagyok azonos a főhőssel. Nem lineáris elrendezésű tehát a trilógia, akár fejezetenként is váltogathatjuk, összeolvashatjuk a három könyvet, akkor is összeáll a történet.

– *Mikor fordult újra a festészet felé, és hogyan dolgozik festőként és íróként, egyszerre, párhuzamosan vagy egymást váltva a két művészeti ágban?*

– Hatalmas súlyt, lelki terhet jelentett, hogy befejezzem az első regényt. Egy idő után már nem lehet nem befejezni, az önmagam számára megengedhetetlen kudarcot jelentett volna. Rengeteg energiát fektettem bele, amellet, hogy napi tíz-tizenkét órát dolgoztam éppen ebben a tíz évben huszonöt és harmincöt éves korom között az önfenntartásért. Festeni nem lehetett ennyi munka mellett – a festéshez nyugodt idő és nappali fény kell –, az írás viszont belefért az éjszakába. Miután *Az Andalúz lányai* elkészült, nagy nyomás alól szabadultam fel, jobb helyzetbe is kerültem, úgyhogy 2015-től ismét elkezdtem festeni. Ekkor festettem az első *Velence-sorozat*ot, amiből 2019-ben készült kiállítás a Magyar Építészek Székházának Kós Károly termében, illetve a RS9 Színház akkor még létező galériájában. Egy képet kivéve mind gyűjtőkhöz került.

Mára kialakult a napi rutinom: reggel több órát festek, napközben pénzkereső munkát végzek, este, éjjel tudok írni, ez a munkabeosztásom. Mivel egy ideje párhuzamosan dolgozom festőként és íróként, így következett a trilógia további két kötete és a *Tarot*, amelyet önálló kiállításon mutattam be az esernyős galériában –, valamint az *Elemek sorozat*, ez a Karinthy Szalonban volt látható szintén önálló tárlaton, és a *Virágdinamikák* képei, utóbbit a Croaticában állítottam ki. Közben egy kiadó felkérésére megírtam a *Magyar fotográfia története* című munkát és még néhány kultúrtörténeti tanulmányt. Egymással is összefüggenek az egyes alkotói tevékenységek. Íróként és festőként is nagyon foglalkoztat például a szellemtörténet, a jelképtörténet, ahogyan a vallástörténeti, filozófiai kérdések is. Miközben tanulmányt, esszét írok, nem tudom elkülöníteni a kultúrtörténettől. Így jött létre a már említett *Tarot* és az *Elemek sorozat* is. Többször megfestettem például a *Víz*et, a *Szelet* a különböző kultúrák teremtéstörténeti elképzelései szerint, úgy, ahogy az indiai filozófia vagy az alkimisták gondolták az elemekről.

– *Írásaiból és egy-egy képsorozatból arra következtetünk, hogy bizonyos helyszínek, városok kiemelten közel állnak a szívéhez. Így van ez valóban?*

– Az írás és festés mellett egyfajta csavargó életet élek, sokat utazom szerte Európában. Bizonyos kitágított hazafogalomban nőttem fel: Zágrábtól Bécsig, Budától Pécsig tartott a haza gyerekkoromban. Az országhatárok már akkor is elmosódtak. A monarchiás-érzés mindig megvolt, de az utóbbi tíz évben, ahogy elkezdtem foglalkozni a pannonizmus elmélettel, él bennem egy furcsa nosztalgia a Római Birodalom után. Tapasztható, érezhető, hogy ez a terület máig egy kultúrkör,

és az is, hogy az ország limesen túli területe nem tartozik bele. Ezt a részt inkább a török hódoltság alakította. Pécsiként otthon érzem magam a Római Birodalom minden városában, *Rómában, Firenzében, Lisszabonban*, értem az emberek gesztusait, mert egyazon kultúrtérségről van szó. Sok időt töltöttem Európának ezen a részén, és bizonyos városokhoz valóban sokkal erősebben kötődöm ezen kultúrkörön belül. A mostani Velence-sorozat is egy ilyen élményt örökít meg a képeken.

– *Az elmúlt tíz év nagyon termékeny volt, festőként és íróként is sokat alkotott. Hogyan jött létre ez a kiállítás?*

– Sok év eltelt az első Velence-sorozat óta, más munkákon dolgoztam közben, tehát érdekes volt újra visszatérni a Velence-témához. Beledolgoztam ebbe az új Velence-sorozatba az azóta szerzett új tapasztalatokat, de látszik a képeken, hogy benne van az első sorozatból is, amit abban felépítettem, és az újabb kísérletezéseim is. Szeretek a felületekkel játszani, a nagyobb vásznakon akár öt-hat hónapig is dolgozom, sok réteg színt rakok fel, ezek áttetszenek, visszacsiszolom, belemosok, és ettől lesz ilyen hatása. Már az első Velence-képeknél is megvolt ez a technika, de azóta fejlesztettem rajta.

Az újabb sorozat tizenegy képet tartalmaz, címe *San Polo*, Velence egyik turisták által kevésbé keresett és ismert negyede. Sokszor jártam a városban. Egy különösen hideg decemberi út során a San Polóban szálltam meg, és megragadott ennek a városrésznek a hangulata. Sok emlékképet elraktároztam, ebből indult ki ennek a kiállításnak az anyaga. Nem turisztikai látványosságokat, hanem pillanatnyi érzeteket ragadok meg, így lesz a kép az absztrakt lenyomata egy városhelynek.

Az pedig, hogy egyszerre van a kiállítás megnyitója és a könyvbe-mutató, valójában véletlen. Régóta szó volt arról, hogy Az Andalúz lányait újra ki kellene adni, mert az olvasók keresik, nem lehet kapni. A kiadó megjelentette, most jött ki a nyomdából... Sokat dolgozom, de mivel azt csinálom, amit szeretek, jelenleg megvalósult az életemben bizonyosfajta harmónia, legalábbis művészként.

– *Gratulálunk, és további sikereket, kiteljesedést és örömet kívánunk művészi pályáján!*

Balányi Klára

Péntek Orsolya

Részlet a *Hóesés Rómában* című regényből

A mondatok megint olyanok voltak, mintha Ladislaus vizsgázni akarna, aztán a leendő anyósára nézett, belékapaszkodott a szemével, és Borka megértette, hogy Ladislausnak, aki az anyja és az apja, és a gyógynövények latin neve meg a dátumok közt nőtt fel, ők sokan vannak így egyszerre. Ha Borka apja kérdezett valamit, Ladislaus akkor is a leendő anyósára nézett, úgy válaszolt, röviden, katonásan.

Legfeljebb egy-két emberre tudott figyelni, és ha tehetett, a sarokba ült. Taki, ha náluk volt, mindig középre ült. Igaz, Taki portás volt, és nem matematikus, mint Ladislaus. Egyszer megkérte, még az elején, mondja el neki, hogy mivel foglalkozik. Ladislaus jó ideig hallgatott, aztán azt mondta, szakcikk fordításával vagy szerkesztésével.

– Nem érdekel a matematika. A nyelvek érdekelnek és... – elharapta a mondatot. Borka nem sűrgette. Megszokta, hogy Ladislausnak idő kell. Az elején kérdezett és kérdezett, míg észrevette, hogy a férfi többet mond, ha egyszerűen hagyja beszélni.

Ladislaus oldalról rásandított, mielőtt kimondta:

– És a Monarchia.

– A Monarchia? – kérdezett vissza Borka. A Monarchia olyasminek tűnt, mint a nagyanya napernyője az előszobai szekrényben vagy a Groszmutti lengyel Bibliája, amelyet ő ugyan még kibetűzött valahogy, de amelyből Borka már egyetlen szót sem értett, és nem is érdekelte.

– Sem te, sem én nem lennénk, ha az nincs – magyarázta Ladislaus. Borka a legszívesebben visszafordult volna, hogy végigrohanjon a Népköztársaság útján, amelyet maguk közt Andrassy útnak hívtak, és amikor elszólt magát, kiderült, hogy Ladislaus szülei is úgy hívják, aztán az anyósa valami végeérhetetlen mesébe kezdett arról, hogy a háború előtt, ha Pestre jöttek, csak a Király utcában vásároltak, ahol volt egy méterárubolt.

– Nem lennénk, hát aztán – vágta oda Ladislausnak, és felrémlt előtte Les arca, aki képzelt városokat épít, meg Júliáé, aki szakadt csepeli gyárakba megy be hamis engedéllyel, hogy munkásnőket fotózzon. A Monarchia sem volt valószínűbben létező, mint egy papír Pompei vagy a tejgyári líra.

– Mások lennénk – tette hozzá, hogy szelídítsen valamit a mondaton. Az, hogy az apja félig olasz, félig német, azok közé a dolgok közé tartozott, amiről nem beszéltek. Mint ahogy arról sem, hogy Lola zsidó, hogy Géza menyasszonya is az volt, hogy a Groszmutti Bécsben született. Úgy sejtette, arról sem fognak beszélni, hogy a férje meg félig horvát az anyja révén. Borkának ez a horvátság csak annyi volt, mintha azt mondaná a főpincérnek, írja a többihez.

– Mások vagyunk – mondta Ladislaus, de ahogy beléptek a színházba, tényleg nem beszéltek többé az egészszről.

Borka még az éjjel, a talpát az asztal keresztfájának nyomva végiggondolta az elejétől, hogy megértse, mikor romlott el. Vagy, hogy mi az, ami elromlott.

Megpróbált visszaemlékezni a férfi arcára, amint odalép hozzá a pályaudvar lépcsőjén, és megkérdezi, segíthet-e, először olaszul, aztán németül. Júliától jött, akit ott hagyott Velencében, megmondta neki, hogy inkább gyereket akar. Bécsben aludt, onnan utazott vissza a dögnehez bőrönddel, és megállt egy pillanatra a lépcsőn, amikor Pestre ért. Akkor lépett oda hozzá Ladislaus. Többet, akárhogy erőlködött, nem tudott felidézni.

A férfi pár hónap múlva bejött az antikváriumba. Műszaki szótárat keresett. Ő megismerte, a férfi nem ismerte meg őt. Már fél éve találkoztak, amikor egyszer meghívta színházba. Szombat este volt, és Borka visszaintett az apjának, aki a kitárt ablakból utánuk hajolt. Ahogy belekarolt a férfibá, olyan volt, mintha évek óta házasok lennének. Taki ilyenkor átfogta a derekát, vagy kézen fogta, máskor berángatta csókolózni az üres telekre. Elképzelte, hogy behúzza Ladislaust az üres telekre, amelyen a fák úgy hajoltak össze, hogy még az sem látott be a közepére, aki a szélén állt. De a férfi, amióta megismerkedtek, csak a homlokát csókolta meg, vagy a kezét. Olykor, ha hazakísérte, és ő odanyújtotta neki a száját, épp csak rálehelte, aztán jó éjszakát kívánt.

– Intelligens ember nem csinál jelenetet – mondta neki egyszer, amikor ő rácsapta az öccsére az ajtót.

Értelmetlen apróságokon szólalkoztak össze, Les széthagyta a csavarhúzókat.

– Akkor vakard te a szart utána! – vágta Ladislaus fejéhez, de az nem válaszolt, a kabátját a karján tartva lelépett a megálló előtt az úttestre, és felnézett a kanyarba, hogy jön-e a busz. Ott állt jó egy percig, csak az utolsó pillanatban lépett vissza, amikor begördült a nyolcas.

Nem szóltak egymáshoz a Március 15. ténig. Borkának eszébe jutott, hogy akárhányszor összekaptak Júliával, az unokahúga néma lett. Soha nem kiabált vissza. Csak ő kiabált. Júlia állt vele szemben, és karba tett kézzel figyelte. Egyszer ütötte meg, teljes erőből. Kisgyerekek voltak, és Júlia felemelte a kerítést a két telek közt, aztán áttolta alatta a macskát.

– Az az enyém volt. Nem vihetem fel, de az enyém – kiabálta, de Júlia csak guggolt ott, és nézte az állatot, amely fölfelé szaladt, a régi ház felé. A nagy, fekete-fehér macska egy pillanatra megállt, visszanézett, mintha megköszönné neki.

– Át akart menni – válaszolt csendesen. Borka az arcát ütötte meg, tiszta erőből. Júlia hátratántorodott, neki a kerítésnek.

– A kert lehet a tiéd, de a macska nem a tiéd. Az él. Semmi sem valakié, ami él.

Néha összefolyt benne Ladislaus és Júlia egy-egy mozdulata. Ahogy a férfi állt a busz végében, mintha egy láthatatlan kerítésnek támaszkodna, az idézte fel benne a délutánt a kertben. Ahogy leszálltak, és újra belekarolt, egy pillanatra megállt. Meg kellene ütni. Vagy ki kellene húzni a kezem, és itt hagyni – gondolta, de ahogy a férfi kérdően rápillantott, azt válaszolta:

– Csak a cipősarkam. Azt hittem, beakadt.

Tavaszi versek

Kányádi Sándor

Április hónapja

Bolondos egy hónap
 április hónapja,
 hol kalap a fején,
 hol báránybőr sapka.

Köpenyegbe burkol,
 ingujjra vetkőztet:
 mutatja a tavaszt
 hol várnak, hol ősznek.

Hiába próbálnád
 kilesni a kedvét,
 túljár az eszeden,
 mire észrevenné.

Búsna teszi magát,
 szeme könnyben ázik,
 mindegyre lehunyja
 sűrű szempilláit.

Aztán gondol egyet,
 fülig fut a szája,
 s ránevet a fényben
 hunyorgó világra.

Tóth Árpád

Április

Április, április, bolondok hónapja!
 Szeretlek én téged, – a föld akkor kapja
 A langyos csillogó, locsogó esőket,
 Melyeket hallgatni oly jó, s a szív éled...

Április, április, – bolondok hónapja!
 Zöld fűvét a csikó ropogva harapja,
 Zsenge reménységnek harmatozó fűvét
 Harapja friss szájjal egész Emberiség.

Nem vagyunk mi azért, nem és nem, bolondok,
 Hajoljatok reánk, derék, új falombok,
 Az legyen a divat, áprilisi fényből,
 Szűrjetez ránk szép szűrt legényes reményből.

Kosztolányi Dezső

Az áprilisi délutánon

Az áprilisi délutánon
 dalt hallani egyszerre, távol.
 Az illatos, japáni égből
 hull a napfény és hull a zápor.
 Tömjéne az tavasz a légtelen,
 virágos ágon kancsi fény ég.
 Kis, ideges lányok kacagnak,
 veri az ördög a feleségét.
 Nyílt arccal isszuk az esőt fel,
 agyunkba rózsaszínű láz kap.
 Vékony, ezüst esőfonálon
 dévaj angyalkák citeráznak.
 Kigyúl a táj. Milyen vihar volt.
 Villám se lobbant, ég se döngött.
 De láttuk a két ősi titkot:
 itt járt az Angyal és az Ördög.

Juhász Gyula

Április bolondja

Benned születtem, édesbús, szeszélyes
 Tavaszi hónap, felleges derűs,
 Mikor a rétek lelke már fölér,
 S brekeg a vízben száz bús hegedűs.

A Tisza partján ringatott a bölcsőm,
 Holdtölte volt – tavaszi anda hold –,
 S a szőke fényben az éjet betöltőn
 A vizek népe mind nászdalt dalolt.

Én hallgattam e furcsán bánatos dalt,
 Mely egyhangún szép, és gyönyörbe olvad,
 És sírvavigad, mint a honi ének.

Mások világgá zengő zongoráját
 Én nem irigylem. A magad cigányát
 Lásd bennem, ó, magyar, ki neked élek!

Szabó Lőrinc

Májusi éjszaka

Késő volt, mentem haza, lelkem
az elmúlt nappal küszködött,
mentem, mogorván, kimerülve,
a kertek és villák között,
nem is én mentem, csak a lábam
vitt a fekete fák alatt,
két lábam, két hú állatom, mely
magától tudja az utat.

S egyszerre a májusi éjben
valami hullám megcsapott:
illatok szálltak láthatatlan,
sűrű és nehéz illatok,
a lélegző, édes sötétben
szinte párolgott a világ
és tengerként áradt felém az
orgona, jázmin és akác.

Láthatatlan kertek mélyéből
tengerként áradtak felém,
nagy, puha szárnyuk alig lebbent
és letelepedtek körém,
a meglepetés örömeivel
lengették tele utamat
s minden gondot kifújtt fejemből
ez a szép, könnyű pillanat.

S mintha élt volna, minden illat
külön megszólalt és mesélt,
ittam a virágok beszédét,
a test nélkül szerelmes éjt;
a rácson kísértetfehéren
áthajolt hozzám egy bokor
s úgy töltött csordultig a lelke,
mint szomjú palackot a bor.

És részegen és imbolyogva
indultam nagylassan tovább,
s új tenger dőlt a szomszéd kertből
új bokor az új rácson át,
s az illattól már illatos lett
tüdőm és szívem és agyam,
egész testem elnehezült
s azt érezte, hogy szárnya van.

Hogy értem haza, nem tudom már.
– A gondom ma se kevesebb.
De azóta egy kicsit újra
megszerettem az életet,
s munka és baj közt mindig várom,
hogy jön, hogy majd csak újra jön
valami fáradt pillanattól
valami váratlan öröm.

József Attila

Májusi ének

Örök reménység istenajka csókol
keserű számra, Ember, égi dalt:
nagy, szűz virág a roskadozó lombból
s Világbékesség szívedből kihajt
és szeretettel, illatával hódol
világszabadság, tavasz, téli rajt,
undok lélek-fagyot feledve, Ember
rácsókolom magam kezedre rajt,
kérgén lihegjek Világszerелеmmel,
Mert a Békesség egyszer csak kihajt.
Ó halleluja, Május a szivekben,
Hozsáanna, nékem ezt kell énekelnem:
Az Isten legszebb gondolata lelkem!

Kányádi Sándor

Májusi szellő

Almavirággal
futkos a szellő,
akár egy kócos
semmirekellő.

Kócosnak kócos,
de nem mihaszna,
okot nem ad ő
soha panaszra.

Fütytyöget olykor,
mintha ő volna
a kertek kedves
sárgarigója.

Meghintáztatja
ágon a fészket,
leszáll a földre:
fűhegyen lépked.

Illeg és billeg,
s ha dolga nincsen,
elüldögél egy
kék nefelejcsen.

Reviczky Gyula

Május

Fénynek, melegnek újulása van,
Virág a földön, új remény a szívben,
Elhagyja ágyát a nehéz beteg,
Hogy e szép földön még körültekintsen.
Eldobja mankóját a csüggedés,
Megszűnnek a bajok, a veszteségek,
Mikor a gyönyörű május van itt,
Mikor a békák brekkekéznek.

Erdő, mező, ég, föld ugy csalogat,
Mint nevető lány ünneplő ruhában.
Oh mennyi kéj van, inger és gyönyör
Pacsirtadalban, illatos virágban.
Tavasz! Tavasz! Te földünk mosolya,
Ki az egész világot megigézed!...
S mégis van büzhödt, piszkos pocsolya,
Ahol a békák brekkekéznek.

Nemzetiségi költők verseiből

Josef Michaelis német nyelvű versei

Das Geld

I.

Als das Geld
noch nicht
erfunden war
gab es keine Wucherzinsen
weder Geldwechsler
noch Kufaren
Aus dem Tempel
wurde danach Bank
Wo bist du
mit deiner Peitsche
Jesus?

II.

Bank-
noten-
zähler
drehen
unermüdlich
scheine
Auf ihnen
Fingerabdrücke
der Menschheit
Schweiß
Tränen
Schmutz
Blut
In tiefes Schweigen
hüllen sich
weltreisende Banknoten
in Safes
und in der Hand des Bettlers
der Cent

Im Lande Sinear

„... dass keiner des andern
Sprache verstehe!“
(der HERR)

W O R T E

liegen vor uns
wie einst Ziegel
des Turms zu Babel

W O R T E

die unbeendet bleiben

W O R T E

die uns teilen

W O R T E

die Hass schüren

W O R T E

die immer wieder verstummen

W O R T E

die wir finden müssen

W O R T E

die wir aussprechen müssten

W O R T E

die wir begreifen sollten

W O R T E

Ziegel des VERSTEHENS

Babylon

Auch Türme*
mit mächtigem Schatten
die den Himmel erreichen
wollen
stürzen ein
zerfallen in Trümmer
werden zu Staub
wie jener zu Babel

Der Herr
verwirrte
die Sprachen
dass keiner mehr
die Sprache des anderen
verstehe
Eine jedoch
kann bedrohlicher sein
als viele

Großmutter

Mit einundzwanzig
umarmt mich
noch immer
dein Gebet

Selten
zauberte ich
ein Lächeln
auf dein Gesicht

Balsam und der Duft
von blühenden Chrysanthemen
breiteten sich in deinem
Stübchen aus

Eine geduldige Wanduhr
zählte deine Stunden mit
das Kätzchen schnurrte
auf der Truhe

Die vergilbten Blätter
mit den Namen
unserer Ahnen

glitten wie Seide
zwischen deinen Fingern
hindurch

gingen Perlen
des Rosenkranzes auf
zeitlose Wanderschaft

Computerkrieg

Die ganze Welt
könnt ihr
nicht beherrschen
der Römern
gelang das
auch nicht
Hochmoderne Technik?
Menschen
kann man vernichten
ihren Glauben besiegen
nie
die Gedanken
sind noch frei

* Terroranschläge auf das
World Trade Center in New
York am 11. September 2001.

Bechter Helga: Rigó ernyővel

Rătăcesc printre cuvinte

(*Szavak között bolyongok*)

De un singur vers am nevoie
și el refuză să se nască
îl aștept noapte de noapte
Nimic, nimic, nimic
Rătăcesc printre cuvinte
printre aștepta cuvinte
căutând poemul
care să-mi arate drumul
Mă chinuie hîrtia albă și amară
mi-e sufletul o tulbure oglindă
ce-ncearcă tremurînd să mă cuprindă

Anii trec ușor

(*Könnyen elmúlnak az évek*)

Ajung să mă gîndesc ce se va
alege din mine, ce-mi rămîne în urmă ?
Anii trec mai ușor decît ne închipuim,
îi căutăm în sertar și brusc nu-i mai găsim
Mileniul pîrîie
unde să-mi ascund ultima
șoaptă personală
cu-i să-i încredințez
ultima bucată din mine ?
Tic-tac îmi sună ceasul
măsurîndu-mi viața-n clipe

Pașii mi-s mai gînditori

(*Elmélyült léptek*)

nici somn, nici vis, nici real
mi se duc zilele, anii
pașii mi-s mai gînditori
merg spre Castelul Amintirii
îmi duc tinerețea defunctă pe umeri
mă caut în ochii copiilor
cuvinte natale
mă cheamă-n șoaptă
stau la marginea drumului
părăsită sau părăsindu-i pe alții

Îmi întorc fața spre crucea tăcerii

(*A csend keresztfé felé fordítom el arcomat*)

Calc încet peste frunza căzută
Lumea e tot mai tristă și grăbită

Îmi întorc fața spre crucea tăcerii
Cîta lumină și cît întuneric

Oglinda îmi arată un chip ce nu-i al meu
Și toamna ruginie se strecoară mereu

Floarea de ger

(*A fagy virága*)

Ninge calm cu liniște albă
Cad măgelele din ochiul iernii
Pădurea se-arginteză ca-n povești
Vîntul îmi leagănă perdelele și visul
Floare de ger strălucește în fereastră
În liniștea care se lasă
Plopii își scutură frunzișul

Sentiment

(*Érzés*)

Avem numai o viață
Să ne-o trăim curați
A inimii aripă
S-o deschidem fără teamă
Chiar și atunci
Cînd ne chinuiește conștiința
Să lăsăm liber un loc cît de mic
Pentr-un salut prietenos

Nu pot pleca și nu pot să rămîn

(*Nem bírok elindulni, de maradni sem*)

Eu stau și azi la început de drum
în jurul meu doar pulbere și scrum
nu pot pleca și nu pot să rămîn
cum să aleg între două direcții,
între două dorințe
sînt condamnată la neputință
cu ochii injectați de ceață
privesc nostalgic spre necunoscut

Etudy/Etűdök

Zasejem popol,
vyklíči sa oheň
Fénix sa však zrodí
iba z pahreby

x

Tak čo? Pýtaš sa
A prídeš bližšie
Ako keby ťa zaujímala
Moja vloha, moje piesne

Ako? Zvedaví ste
Obidvaja ležete cez tvár
Nové lúče, sľaby
Pre návrat slnka

x

je to len
taký sen,
o ktorom ti
nič nepoviem.

x

v rozvrátenej minulosti
ticho spočíva dnes
aby si nabral sily
a nevynechal des

(október 2018)

Keď čakáme, čas nás počká
Keď sa prejdeme, zastaví nás
Predo dvermi zívajú nové masky
Za humnami víta nová zima

Do bieleho páperia uniká zloba
Do východu Slnka je ešte päť minút
Zízame do červeného rána
Umývame sa v mokrom čaji

Nechýba nám, po čom netúžime
Naučili sme sa ovládať pocit
Keď sa prejdeme po lúke citov
Nikto tam nie je s otvorenou náručou

Chýbajú nám elementárne jednotky
Rodina, láska a možno aj Hospodin
Ale nechýba nám pocit súdržnosti
Lebo sme ho predtým nepoznali.

(2012)

Jarná nálada

Z črepov minulej jesene
sa vyliala búrka
keď hľadať nechceme
tu sa obšmieta

Aspoň je rýchla
povieš ticho
čo i len bez slova
sledujeme dno

Odíde ako prišla
cítim jej vôňu
za sebou zanechá
jarnú náladu

(2018)

Rok v kuchyni

Vianoce voňajú kapustníkom.
Nie rybami, ani makom.
Kapustníkom, čo robieva mama.
Nadránom vstáva miesiť cesto,
udusiť kapustu a dať iba štipku korenia.
To korenie okorení naše sviatky.

Fašiangy voňajú šiškami.
Hostinou, nie lekvármi.
aj keď nimi opovrhuješ.
Šiškami, ktoré otec vždy zráta,
poteší sa z párnych čísiel.
Tie čísla sme my sami.

Veľká noc vonia šunkou.
Nie vajcami, nie tvarohom.
Ani voňavkou, vymytou z vlasov.
Šunkou, ktorá od Vianoc čaká
na to, aby mohla hostiť celú rodinu.
Tá hostina nás zblížuje.

Leto vždy vonia lečom.
Nie kečupom a slivkami.
Bárskoľko gulí zjeme.
Lečo, v jednoduchosti zložitú.
Cez zimu máme na stole leto.
Aby sme sa napojili slnečným lúčom.

Jeseň vonia zaváraninami.
Postaví ich na policu.
Lečo vedľa čerešní,
čerešne vedľa lekvárov.
Aby boli spolu, ako my.
Na polici v špajze sa skrývame.

(2012)

Tavaszi saláták

Waldorf saláta

Hozzávalók:
 4 db savanykás alma,
 50 dkg zeller, 1 citrom leve,
 10-12 dió, 2 evőkanál majonéz,
 2 evőkanál joghurt,
 só, bors,
 néhány levél jégсалáta.

Az almát négybe vágjuk, eltávolítjuk a magházát, és a negyedeket tovább szeleteljük keskeny cikkekre, majd fél citrom levét ráfacsarjuk. A zellert meghámozzuk, durva reszelőn lereszeljük, meglocsoljuk a maradék fél citrom levével. A dióból néhány szemet félreteszünk díszítésnek, a többit deszkán éles késsel durvára vagdossuk. A majonézt kikeverjük a joghurttal, sóval, borssal. Összeforgatjuk a hozzávalókat, és egy tálban jégсалáta levelekre halmozzuk, fogyasztás előtt legalább négy órán át a hűtőben összeérleljük.

Tojássaláta

Hozzávalók:
 10 db tojás, 1 nagy pohár joghurt,
 3 szál újhagyma, 3 evőkanál majonéz,
 1 evőkanál mustár,
 1 teáskanál porcukor,
 örölt fehérbors, só.

A tojásokat keményre főzzük, hideg vízben kihűtjük, meghámozzuk, és egy-két órára hűtőbe tesszük. A joghurtba belekeverjük a mustárt, kevés fehérborssal, sóval, porcukorral vagy folyékony édesítőszerrel ízesítjük, végül a majonézt is belekeverjük. A tojásokat ebbe a mártásba szeleteljük, beleszórjuk a kis karikákra vágott újhagymát is, és könnyedén átkeverjük. Néhány órára a hűtőbe tesszük.

Tésztasaláta

Hozzávalók:
 50 dkg masnitészta,
 50 dkg csirkemellfilé,
 20 dkg szárított paradicsom,
 2 kis üveg zöld pesztó,
 só, bors, olaj,
 bazsalikom, oregánó (szurokfű).

A csirkemellet kis kockákra vágjuk, olajon sóval, borssal lepirítjuk. Ezalatt a tésztát sós vízben kifőzzük, majd leszűrjük és kihűtjük. Egy tálban összeöntjük a tésztát és a sült csirkemell kockákat a saftjával együtt. Hozzáadjuk a kis darabokra vágott aszalt paradicsomot (ha olajban áll, az olaját is beleöntjük), a pesztóval elkeverjük. Kóstolás után ízesítjük sóval, borssal, szárított zöldfűszerekkel. Szükség esetén olívaolajat öntünk még hozzá, hogy ne legyen száraz. Ezt a salátát jobb, ha fogyasztás előtt készítjük el, mert állás közben a tészta felszívja az olajat, kiszárad.

Ördögsaláta

Hozzávalók:
 50 dkg savanyú káposzta,
 2 dl rostos almaleve,
 15 dkg főtt füstölt sonka vagy
 maradék pörkölt,
 1-2 csípős pirospaprika
 vagy csípős darált paprika, olaj.

A savanyú káposztát kinyomkodjuk, de levét megőrizzük. Kevés olajon mérsékelt hőn fedő alatt megdinszteljük kissé a káposztát, közben aláöntjük az almalevet is. Ne főzzük puhára a káposztát! Miután kihűlt, összeforgatjuk a hideg pörköllettel vagy a kockára vágott sonkával, hozzáadjuk a vékony csíkokra vágott csípős paprikát vagy a darált paprikát. Ha nem elég savanyú, rácsorgatunk még valamennyit a savanyú káposzta levéből.

Kék sajt saláta

Hozzávalók:
 60 dkg mag nélküli szőlő,
 25 dkg érett kék sajt, pár szem dió.

A szőlőt megmossuk, leszemezzük, és egy tálba tesszük. A sajtot kis morzsákban belekeverjük, a tetejére szórjuk a durvára tört diót. A fogyasztás előtt néhány órára hűtőbe tesszük.

Krumplis tzaziki saláta

A krumplit héjában kifőzzük, kihűtjük és lehúzzuk a héját. Az ecetből, porcukorból 2 deci vízzel öntetet készítünk, fél teáskanál sót és ugyanennyi őrölt borsot is beleteszünk, belenyomjuk a fokhagymát, végül elkeverjük benne a tejfölt. A kigyóuborkát ebbe az öntetbe karikára reszeljük, hozzáadjuk a kockára vágott krumplit, összekeverjük, és a tetejére szórjuk a felaprózott újhagymát. Pár óráig fóliával letakarva érleljük a hűtőben. Ha híjabban szeretjük, kétszeres mennyiségű öntetettel készítjük.

Hozzávalók:

40 dkg kifliburgonya,
25 dkg kigyóuborka, 2 dl tejföl,
2-3 gerezd fokhagyma,
1 szál újhagyma, őrölt bors, só,
3 teáskanál 20%-os ecet,
3 teáskanál porcukor.

Sopszka saláta

A zöldségeket megmossuk. Az uborkát hosszában négybe vágjuk, majd ujjnyi darabokra vagdaljuk, a paprikát laskára, a paradicsomot kis kockára, a hagymát apróra vágjuk. Egy tálban összekeverjük a zöldségeket, sózzuk, borsozzuk, borecettel és olívaolajjal megöntözzük, és letakarva egy-két órára hűtőbe tesszük. Tálalás előtt megszórjuk juhsajttal vagy a morzsára tört fetasajttal.

Hozzávalók:

3 db kigyóuborka, 2 db zöldpaprika
vagy színes kaliforniai paprika,
5 db paradicsom, 1 db hagyma, só,
őrölt bors, borecet, olívaolaj,
10 dkg juhsajt vagy fetasajt.

Sonkasaláta

A salátát laskára vágjuk, a sonkát vékony csíkokra, a tojást karikákra. Rászórjuk az apróra vágott hagymát. A kefirből és tejfölből öntetet készítünk: összekeverjük, és még hozzáadunk mustárt és/vagy ecetes tormát, ízesítjük sóval, borssal, kevés porcukorral vagy édesítővel. Az öntettel egy tálban összeforgatjuk a saláta feldarabolt összetevőit. Közvetlenül fogyasztás előtt készítjük el.

Hozzávalók:

30 dkg jégsaláta, 3 db főtt tojás,
10-15 dkg főtt füstölt sonka,
1-1 kis pohár kefir és tejföl,
1 fej lilahagyma, só, őrölt bors,
2 teáskanál mustár vagy ecetes torna,
keves porcukor vagy édesítő.

Újhagymás retkesaláta

A salátát megmossuk, jól lecsepegtetjük, szárazra itatjuk és apró darabokra tépjük. A retket vékony csíkokra vágjuk, a sajtot durva reszelőn lereszeljük, az újhagymát felkarikázzuk. Keverőtálba tesszük a majonézt, sóval, a citrom kifacsart levével, őrölt fehérborssal, mustárral, fehérborral ízesítjük és botmixerrel kikeverjük. Az öntetet a fejes salátával, a retkekkel, az újhagymával és a sajttal óvatosan összekeverjük, majd hűtőszekrénybe tesszük. Tálaláskor a tetejét finomra vágott főtt tojással és reszelt sajttal bőven megszórjuk.

Hozzávalók:

1 db fejes saláta vagy jégsaláta,
20 dkg hónapos retek,
20 dkg ementáli sajt,
15 dkg majonéz, 1 db főtt tojás,
1 db citrom, 3 szál újhagyma,
2-2 evőkanál mustár és fehérbor,
őrölt fehérbors, só.

Répasaláta

A répát meghámozzuk, durva reszelőn csíkokra reszeljük, kissé megsózzuk. Az öntethez valókat összeforraljuk, és ráöntjük a répara. Egy órára a hűtőbe tesszük.

Hozzávalók:

4-6 db vastag répa, 1 hüvelykujjnyi
apróra vágott gyömbér, só,
3-3 teáskanál ecet és cukor,
1 teáskanál fehérbor, 3 evőkanál víz.

Forrás: mindmegette.hu, tutireceptek.hu

Látogasson el honlapunkra: www.nemzetisegek.hu

Inhalt „Barátság”/ „Freundschaft”

Jahrgang 31. Heft 2.

Am 15. März 2024, am Tag der Freien Presse feierte die Redaktion von *Barátság* das 30. Jubiläum der Gründung der Zeitschrift! Wir werden auf den Seiten der Zeitschrift im ganzen Jahr dieses wichtige Jubiläum feiern!

Die Aprilausgabe starten wir mit der Vorbereitung auf die Wahl der Nationalitätenselbstverwaltungen am 9. Juni. Die Mitglieder der örtlichen, regionalen Selbstverwaltungen, bzw. der Landesselbstverwaltungen werden auf fünf Jahre gewählt, welche die Interessenvertretung der ethnischen Gemeinschaften versehen. Parallel dazu werden die Europawahl, sowie die Wahl der Bürgermeister und der Gemeinderäte landesweit, in der Hauptstadt und in den Komitaten stattfinden.

Deshalb ist es besonders wichtig, dass die ethnischen Gemeinschaften entsprechend vorbereitet und informiert werden. Im April erinnern wir uns an die ungarischen Opfer des Holocaust, und wir stellen den mit dem *Justitia Regnorum Fundamentum* Preis ausgezeichneten Schriftsteller und Minderheitenpolitiker Doncsev Toso vor. Am Tag der Ungarischen Dichtung veröffentlichen wir Gedichte von Nationalitätendichtern, welche sie in ihrer Muttersprache geschrieben haben. Wir haben mit Orsolya Péntek ein Interview gemacht, deren Buch an der Ausstellung ihrer Ölgemälde vorgestellt wird. Die vielseitige Künstlerin bekennt sich auch zu ihrer kroatischen Nationalität. Wir veröffentlichen einen Ausschnitt aus ihrem Roman. In der Rubrik HAUS UND HOF werden Frühlingssalat-Rezepte mitgeteilt. Die nächste Ausgabe der Zeitung BARÁTSÁG erscheint am 15. Juni.

On March 15, 2024, on the Day of the Free Press, the editorial office of *Barátság* celebrated the 30th anniversary of its publication! We will be celebrating this important anniversary in the columns of our periodical all year long!

We start our April issue with preparations for the ethnic self-government elections to be held on June 9. We elect representatives for five years in local, regional and national self-governments, which represent the interests of ethnic communities. This is held parallel with the European Parliamentary and national, capital/county and local municipal elections. That is why it is extremely important to properly prepare and inform the ethnic communities. In April, we commemorate the Hungarian victims of the Holocaust, then we present the *Justitia Regnorum Fundamentum* award-winning writer and minority politician Toso Doncsev. On Poetry Day, we publish a compilation of poems written in the mother tongue by our ethnic poets. We interviewed Orsolya Péntek, whose book will be presented at the exhibition of her oil paintings. The versatile artist declares herself to be of Croatian nationality. We present an excerpt from her novel. In our Around the Household section we publish spring salad recipes. The next issue of BARÁTSÁG will be published on June 15.

Contents “Barátság”/ “Friendship”

Vol. 31. No. 2

Lapzártá: 2024. március 31.

A BARÁTSÁG következő száma 2024. június 15-én jelenik meg.

11458

30